

הצופן במדרש רבה רות

התאמה גימטרית בין ציטוטי הפסוקים במדרש רבה לבין פסוקי המגילה שצטטו חזל במדרש

פתיחה

מדרש רבה (רבה בארמית פירושו גדול) הוא שם כולל לעשרה חיבורים של מדרשי אגדה שנוצרו בתקופת האמוראים והועלו על הכתב בזמנים שונים, ובסגנונות מגוונים - בעיקר בארץ ישראל. השם מתייחס למדרשים על:

חמשת חומשי תורה: (בראשית; שמות; ויקרא; במדבר; דברים)

ועל חמש המגילות: (רות; שיר השירים; קהלת; איכה; אסתר).

דרך הדרשן במדרש רבה: לפתוח בפסוק מן הכתובים ולהביא דרשנים שונים, שאחד תלה את הדרשה בפסוק זה, ואחרים תלוהו בפסוקים אחרים, והוא חורז דרשות, אגדות ומשלים, עד שהוא חוזר לפסוק שהתחיל בו ומפרש אותו.

מטרת הבדיקה.

לקבץ בכל דרשה (משנה) את כל ציטוטי הפסוקים שצטטו חז"ל מהכתובים. לבדוק אם מתקיימת התאמה גימטרית¹ לפסוקי המקרא שנדרשו על ידם.

דרכי הבדיקה.

פרשנות המקרא

פרד"ס התורה = כל ענין בתורה, ניתן להתפרש בארבע דרכים: פשט, רמז, דרוש, סוד.

פשט = פשוטו של מקרא.

רמז = דברים הנרמזים בראשי תיבות, גימטריות, כתיב חסר ויתר ורמזים שונים.

דרוש = הלכות ואגדות הנלמדות מהתורה לפי כללים קבועים.

סוד = הקבלה, חכמת הנסתר.

הכלים לפרשנות בדרך ה"רמז" - גימטריה

במשך הדורות רבנו ומפרשי המקרא השתמשו בגימטריה כדי להבהיר עניין מסויים לדוגמה: אחת ממצוות סעודת פורים, שתייה לשוכרה - "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"².

בגימטריה מתקיים: "ארור המן" = 502 = "ברוך מרדכי".

בנוסף לשיטת הגימטריה הבסיסית, שבה ניתן לכל אות ערך מספרי, התפתחו שיטות גימטריה נוספות, המאפשרות להגיע לשוויונות שאינם נוצרים בשיטה הבסיסית. אחדות מהן מופיעות בספרו של משה קורדובירו, "פרדס רימונים" כמפורט להלן.

א) גימטריה פשוטה

אותיות האלפבית העברי משמשות לכתיבת ספרות עבריות, לפי ערכן המספרי של האותיות

לדוגמה: "דעתון": $4 + 70 + 400 + 6 + 50 = 531$

ב) גימטריה במספר מעוגל/ מספר קטן (מ"ק)

שאינו מביא בחשבון את האפסים בעשרות ובמאות, ולכן, למשל: ל = גימ' בסיסית = 30; במספר מעוגל = 3; "צ" בגימ' בסיסית = 90 במספר מעוגל = 9.

ג) גימטריה עם הכולל (גימ' ע"ה)

לפעמים מוסיפים לחשבון הנ"ל (גימ' או מספר קטן) עוד אחד. למשל: ברי"ת (=612) עם הכולל (=1) גימ' תרי"ג (=613). הד"ס (69) גימ' חיים (68) עם הכולל (1). סמא"ל במ"ק ע"ה גימ' י-ה (15). תור"ה (611) עם שני כוללים (2) גימ' תרי"ג (=613).

ד) גימטריה עם התיבות (גימ' עה"ת)

הוספת מספר המלים של הפסוק לדוגמה: "פַּדְאָת-אֲבִיךָ, וְאֶת-אִמְךָ, לְמַעַן יֵאָרְכוּ יָמֶיךָ, עַל הָאָדָמָה, אֲשֶׁר-יְהִינָה אֲלֶיךָ נֶתֶן לְךָ **שמות** כ"י"ב) בגימטריה בסיסית ערך הפסוק = 2783; עה"ת = 2798.

ה) גימטריה עם האותיות (גימ' עה"א)

הוספת מספר האותיות שבמילה לערכה של המילה, דוגמה: המילה "יוסף" ערכה הבסיסית = 156 ועם האותיות ערכה = 160.

ו) נוטריקון

כל אות מן התיבה הנדרשת היא ראשה של תיבה אחרת. למשל: בראשיית נוט' ב'קול איברך שים יוי תימיד. שנתיים נוט' שימאל ניר ת'דליק יימין מי'זוזה. מתנבאיים נוט' מישה תינוח ני'פשו בקגן אילקים ייהושע מיכניסם. המשפטיים נוט' יהוהדין מי'צווה שיעשה פישרה טירם ייעשה מי'שפט.

ז) גימטריה עם ראשי תיבות (גימ' ער"ת)

למשל: "בראשית ברי'א אלקים": (גימ' 1202) ר"ת-ב,ב,א = 5 (גימ' 1207 ער"ת).

ח) גימטריה עם סופי תיבות

מניין האותיות הסופיות של התיבות מצטרפת לחשבון הכללי למשל:

¹ על פי הכללים שיתוארו בהמשך.
² תלמוד בבלי, מסכת מגילה, דף ז', עמוד ב.

"בראשית ברא אלקים": (גימ' 1202) ס"ת-ת; א; מ; (גימ' 441) = (גימ' 1643 עס"ת).

ט) ראש פסוק

גימטריה של האות הראשונה בפסוק "בראשית ברא": האות ב=2.

י) סוף פסוק

גימטריה של האות האחרונה בפסוק "בראשית ברא": האות א=1.

יא) כתיב מלא וחסר

פעמים וחשבון הגימ' ומ"ק וכו' הוא על פי כתיב מלא ופעמים ע"פ כתיב חסר (בחסרון ווי"ן ויודי"ן).
למשל: סוכ"ה גימ' מאכ"ל גימ' מלא"ך (91). חנוכ"ה במ"ק גימ' הוי"ה. לדרתם (=לדורותם) במ"ק גימ' טו"ב (17). תנ"א (451) עם אותיות (3) גימ' קדשים (454 = קדושים).

יב) גימטריה מלוי או במלא

במילוי: ערכה של אות שווה לערך השם המלא של האות. לדוגמה: האות "ג" למשל, שווה לזה של "גימל",
 $83 = 30 + 40 + 10 + 3$.

יג) א"ת ב"ש

חילוף אותיות בדרך א"ת ב"ש (במקום אל"ף תיו"ו. במקום בי"ת שי"ן. במקום גימ"ל ריי"ש וכו' וכן להיפך). ראה טבלה:

א	ת		ז	ע
ב	ש		ח	ס
ג	ר		ט	נ
ד	ק		י	מ
ה	צ		כ	ל
ו	פ		ל	כ

יד) בריבוע

לפעמים נעשית הגימ' בדרך מיוחדת. למשל: אהב"ה בריבוע (כך: א.א.ה.א.ה.ב.א.ה.ב) גימ' כ"ח (28). היטב בריבוע (כך: ה.ה.י.ה.י.ט.ב) יעלה שבעים. הוי"ה בריבוע (כך: י.י.ה.י.ה.ו.י.ה.ו) גימ' חס"ד (=72).

טו) בראשית רבה (פרשה א' משנה יא') אותיות מנצפ"ך - הלכה למשה מסיני

אמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מנצפ"ך צופים אמרום הלכה למשה מסיני.
רבי ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמר: מה שהתקינו הצופים. מעשה היה ביום סגריר ולא נכנסו חכמים לבית הועד, והיו שם תינוקות ואמרו באו ונעשה בית הועד. אמרו מה טעם כתיב:
מ"ם מ"ם: נו"ן נו"ן: צד"י צד"י: פ"א פ"א: כ"ף כ"ף: אלא ממאמר למאמר ומנאמן לנאמן ומצדיק לצדיק ומפה לפה מכף לכף. ממאמר למאמר - ממאמר של הקב"ה למאמר של משה.
מנאמן לנאמן - מהקדוש ברוך הוא שנקרא אל מלך נאמן, למשה שנקרא נאמן, דכתיב (במדבר יג): בכל ביתי נאמן הוא. מצדיק לצדיק - מהקדוש ברוך הוא שנקרא צדיק, דכתיב (תהלים קמה): צדיק יהוה בכל דרכיו. למשה שנקרא צדיק, דכתיב (דברים לג): צדקת יהוה עשה. מפה לפה - מפיו של הקב"ה לפיו של משה. מכף לכף - מכף ידו של הקדוש ברוך הוא, לכף ידו של משה וסיימו אותן ועמדו חכמים גדולים בישראל. ויש אומרים: רבי אליעזר ורבי יהושע ור' עקיבא היו, וקראו עליהן (משלי כ): גם במעלליו יתנכר נער וגו'. באנכי דרבי מאיר וכו':

חשבון אותיות מנצפ"ך

הנוכח בספה"ק ידוע בכל ספרי הקבלה כי אותיות מנצפ"ך מניינם כך:

500	כ' פשוטה הוא ת"ק
600	מ' מרובעת הוא ת"ר
700	נ' פשוטה הוא ת"ש
800	פ' פשוטה הוא ת"ת
900	צ' פשוטה הוא תת"ק

מקרא ראשי תיבות גימטריה	
ע"ה/ה	עם הכולל (של הפסוק/תיבה)
ע"א/א	עם האותיות
ע"ת/ת	עם התיבות
ר"ת	עם ראשי תיבות
ס"ת	עם סופי תיבות
מנצפ"ך	חישוב אותיות מנצפ"ך
ר"פ	האות הראשונה בפסוק
ס"פ	האות האחרונה בפסוק
ע"מ	עם מילוי האותיות

היקף הבדיקה

הבדיקה תקיף את כל מדרשי רבה במקרא ובמגילות:

במקרא: בראשית רבה; שמות רבה; ויקרא רבה; במדבר רבה; דברים רבה. (כ-800 עמודים)
במגילות: רות רבה; שיר השירים רבה; קהלת רבה; איכה רבה; אסתר רבה. (כ-260 עמודים)

רות פתיחתא

מדרש רבה רות פתיחתא רות פתיחתא א [א] ויהי בימי שפוט השופטים ר' יוחנן פתח ואמר (תהלים נ') שמעה עמי ואדברה א"ר יוחנן אין מעידין אלא בשומע רבי יודן ברבי סימון אמר לשעבר היו קרויין ישראל כשאר כל האומות סבתא ורעמא וסבתכא מכאן ואילך אין נקראין אלא עמי שמעה עמי ואדברה מאין זכיתם שתקראו עמי מואדברה ממה שדברתם לפני בסיני ואמרתם (שמות כ"ד) כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע א"ר יוחנן שמעה עמי לשעבר ואדברה לעתיד לבא שמעה עמי בעולם הזה ואדברה בעולם הבא כדי שיהא לי פתחון פה בפני שרי אומות העולם שעתידין לקטרגם לפני ולומר רבון העולמים אלו עובדין עבודת כוכבים ואלו עובדין עבודת כוכבים אלו גלו עריות ואלו גלו עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים אלו יורדין לגן עדן ואלו יורדין לגיהנם אותה שעה סניגרון של ישראל משתתק הדא היא דתימא (דניאל י"ב) ובעת ההיא יעמד מיכאל וכי יש ישיבה למעלה והא א"ר חנינא אין ישיבה למעלה דכתיב (שם ז') קרבת על חד מן קאמיא מהו דין לשון קאמיא קיימא דכתיב (ישעיה ו') שרפים עומדים ממעל לו וכתוב (ד"ה ב' י"ח) וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו ואתה אומר יעמוד מהו יעמוד משתתק כמד"א (איוב ל"ב) והוחלתי כי לא ידברו עמדו לא ענו עוד אמר לו הקב"ה נשתתקת ואין אתה מלמד סניגוריא על בני חיך שאני מדבר בצדקה ומושיע את בני באיזו צדקה ר"א ור' יוחנן חד אמר בצדקה שעשיתם את עולמי על שקבלתם את תורתי שאלו לא קבלתם את תורתי הייתי מחזיר אותו לתהו ובהו דא"ר הונא בשם ר' אחא (תהלים ע"ה) נמוגים ארץ וכל יושביה כבר היה העולם מתמוגג והולך אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני וכו' ומי ביסם את העולם אנכי תכנתי עמודיה בזכות אנכי תכנתי עמודיה סלה וחד אמר בצדקה שעשיתם את עצמכם על שקבלתם את תורתי שאילולי כן הייתי מכלה אתכם מן העמים אלהים אלהיך אנכי ר' יוחנן אמר דיך אני פטרונוך ור"ל אמר אע"פ שאני פטרונוך מה פטרוני מהני בדינא תאני רשב"י אלהים אנכי לכל באי עולם ולא ייחדתי שמי אלא על עמי ישראל אין אני נקרא אלהי כל האומות אלא אלהי ישראל אלהים אלהיך אנכי ר' יודן פתר קרייא במשה אמר הקדוש ברוך הוא למשה אף על פי שקראתי אותך אלהים לפרעה אלהיך אנכי על גבך ר' אבא בר יודן פתר קרייא בישראל אע"פ שקראתי אתכם אלהים שנאמר (שם פ"ב) אני אמרתי אלהים אתם אלהיך אנכי דעו שאנכי על גביכם רבן פתרי קרייא בדיינים אף על פי שקראתי אתכם אלהים שנאמר (שמות כ"ב) אלהים לא תקלל דעו שאני על גביכם וחזר ואמר לישראל אני חלקתי כבוד לדיינים וקראתי אותם אלהים והן מבזים אותם אוי לדור ששפטו את שופטיהם:

נושא הדרשה: ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ;

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, (גימ' 11315)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(753) (תהלים נ') שמעה עמי ואדברה

(1674) (שמות כ"ד) כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע

(724) (דניאל י"ב) ובעת ההיא יעמד מיכאל

(1870)	שם ז' קרבת על חד מן קאמיא מהו דין לשון קאמיא קיימא
(1016)	ישעיה ו' שרפים עומדים ממעל לו
(1409)	ד"ה ב' י"ח וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו
(1105)	איוב ל"ב והוחלתי כי לא ידברו עמדו לא ענו עוד
(848א)	תהלים ע"ה נמוגים ארץ וכל יושביה
(1239)	שם פ"ב אני אמרתי אלהים אתם
(677)	שמות כ"ב אלהים לא תקלל
(גימ' 11315)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ב ויהי בימי שפוט השופטים (משלי י"ט) עצלה תפיל תרדמה על ידי שנתעצלו ישראל לעשות גמול חסד ליהושע הה"ד (יהושע כ"ד) ויקברו אותו בגבול נחלתו מצפון להר געש א"ר ברכיה חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו געש ומהו הר געש ע"י שנתגעשו ישראל מעשות גמילות חסד ליהושע באותה שעה נחלקה א"י והיתה חלוקה חביבה עליהם יותר מדאי והיו ישראל עוסקין במלאכתן זה עוסק בשדהו וזה עוסק בכרמו וזה עוסק בזיתיו וזה עוסק בפוצמו לפרש (שם) ונפש רמיה תרעב נתגעשו מעשות ג"ח ליהושע ובקש הקב"ה להרעיש את העולם כולו על יושביו כמד"א (תהלים י"ח) ותגעש ותרעש הארץ ונפש רמיה תרעב על שהיו מרמין להקדוש ברוך הוא מהם עובדי עבודת כוכבים לכך הרעיבן הקב"ה מרוח הקדש דכתיב (ש"א ג) ודבר יהוה היה יקר בימים ההם ד"א עצלה תפיל תרדמה על ידי שנתעצלו ישראל מלעשות תשובה בימי אליהו תפיל תרדמה רבתה הנבואה רבתה ואת אמרת תפיל כמד"א נפל שעריהון דפוריא אמר רבי סימון כאיניש דאמר לחבריה הא סקא והא סלעא והא סאה תקום אכול דא"ר דרוסא ששים רבוא נביאים עמדו להם לישראל בימי אליהו ר' יעקב אמר מאה ועשרים רבוא א"ר יוחנן מגבת ועד אנטיפרס ששים רבוא עיירות הן ואין לך עיירות מקולקלות מהן מבית אל ויריחו יריחו על שאררה יהושע בית אל על שהיו עגלים של ירבעם עומדים שם וכתוב (מלכים ב' ב') ויצאו בני הנביאים אשר בית אל אל אלישע נביאים אין נביאים פחות מב' ומפני מה לא נתפרסמה נבואתם שלא היה בה צורך לדורות אמור מעתה כל נבואה שאינה צורך לדורות לא נתפרסמה אבל לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא בא ומביאן עמו ותתפרסם נבואתם הה"ד (זכריה י"ד) ובא יהוה אלהי כל קדשים עמך ונפש רמיה תרעב ע"י שהיו מרמים להקב"ה מהם עובדין לעבודת כוכבים ומהם עובדים להקדוש ב"ה הוא שאליהו אומר להם (מלכים א' י"ח) עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים תרעב הרעיבן הקב"ה בימי אליהו שנאמר (שם) חי יהוה אשר עמדתי לפניו דבר אחר עצלה תפיל תרדמה על ידי שנתעצלו ישראל מלעשות תשובה בימי שופטים תפיל תרדמה ונפש רמיה תרעב על ידי שהיו מרמים להקדוש ברוך הוא מהם עובדין לעבודת כוכבים ומהם עובדים להקב"ה הרעיבן הקדוש ברוך הוא ברעבון בימי שופטיהם:

נושא הדרשה: ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה
--

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים-- מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם,

כעשר שנים.

(גימ' 17485)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

- (משלי י"ט) עצלה תפיל תרדמה על ידי (1488)
(יהושע כ"ד) ויקברו אותו בגבול נחלתו מצפון להר געש (2448 ס"פ)
(שם) ונפש רמיה תרעב נתגעשו מעשות (3008)
(תהלים י"ח) ותגעש ותרעש הארץ (2060 ס"פ)
(ש"א ג) ודבר יהוה היה יקר בימים ההם (720)
(מלכים ב' ב') ויצאו בני הנביאים אשר בית אל אל אלישע (1687 ת)
(זכריה י"ד) ובא יהוה אלהי כל קדשים עמד (715)
(מלכים א' י"ח) עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים (2254)
(שם) חי יהוה אשר עמדתני לפניו דבר אחר עצלה תפיל תרדמה (3024)

(גימ' 17485)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ג ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב (משלי כ"א) הפכפך דרך איש וזר זה עשו הרשע שהוא מתהפך ובא על ישראל בגזרות גנבתון לא גנבון קטלתון לא קטלנון לא גנבת מאן גנב עמד לא קטלת מאן קטל עמד קניס להון יזמי להון אייתי ארגונך אייתי גולגלתך אייתי דימוסיך איש זה עשו הרשע שנאמר (בראשית כ"ה) ויהי עשו איש יודע ציד וזר שעשה עצמו זר למילה וזר למצות וזך זה הקדוש ברוך הוא שהוא נוהג עמו במדת ישרות ונותן לו שכרו בעולם הזה כפועל העושה מלאכה עם בעל הבית באמונה ד"א הפכפך דרך איש אלו או"ה שמהפכין ובאין על ישראל בגזרות איש הבאים מנח שנקרא איש וזר שהם עובדין עבודת כוכבים וזך ישר פעלו זה הקב"ה שנוהג עמהם בישרות ר' אחא אמר הפכפך דרך אלו ישראל שנאמר (דברים ל"ב) כי דור תהפוכות המה איש (שופטים כ"א) ואיש ישראל נשבע וזר שעשו עצמם לפני הקב"ה כזרים שנאמר (הושע ה) ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו וזך זה הקדוש ברוך הוא שנוהג עמהם במדת יושר בעולם הזה ונותן שכרם שלם לעתיד כאומן העושה מלאכה באמונה אצל בעל הבית באותה שעה אמר הקב"ה בני סרבנין הן לכלותן אי אפשר להחזירין למצרים אי אפשר להחליפם באומה אחרת איני יכול אלא מה אעשה להם הריני מייסרן ביסורים ומצרפן ברעבון בימי שפוט השופטים הה"ד ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ:

נושא הדרשה:

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, (גימ' 3788)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

- (משלי כ"א) הפכפך דרך איש וזר (982 אתה)
(בראשית כ"ה) ויהי עשו איש יודע ציד (934 את)
(שופטים כ"א) ואיש ישראל נשבע (1293 א)
(הושע ה) ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו (589 ס"ת)

(גימ' 3788)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ד' ר' יהודה בר' סימון פתח (דברים ל"ב) ויאמר אסתירה פני מהם לבן מלך שיצא לשוק ומכה ואינו לוקה מבזה ואינו מתבזה והיה עולה אצל אביו במרוצה אמר לו אביו מה את סבור שבכבודך את מתכבד אין את מתכבד אלא בכבודי מה עשה אביו הפליג דעתו ממנו ולא היה בריה משגחת עליו כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים נפלה אימתן על כל האומות שנאמר (שמות ט"ו) שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען תפול עליהם אימתה ופחד כיון שבאו לידי עברות ומעשים רעים אמר להם הקדוש ברוך הוא מה אתם סבורים שבכבודכם אתם מתכבדים אין אתם מתכבדים אלא בשביל כבודי מה עשה הקב"ה הפליג דעתו מהם קימעא ובאו עמלקים ונזדווגו להם לישראל שנאמר (שמות י"ז) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים ועוד באו כנעניים ונזדווגו לישראל שנאמר (במדבר כ"א) וישמע הכנעני אמר הקדוש ברוך הוא אין בכם אמנה של ממש אין אתם מאמינין לדבריכם הפכפכין אתם שנאמר (דברים ל"ב) כי דור תהפכות המה בנים לא אמון במן כתיב בשעה שהנביאים מברכין אותן לא פתח אחד מהם לומר אמון עד שאמרו ירמיה שנאמר (ירמיה נ"א) ואען ואמר אמון יהוה באותה שעה אמר הקב"ה הפכפכין אתם טרחנין הם סרבנין הם לכלותן אי אפשר להחזירן למצרים אי אפשר להחליפן באומה אחרת אי אפשר וכו'!

נושא הדרשה: ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים-- מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת
כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(1158)	(דברים ל"ב) ויאמר אסתירה פני מהם
	(שמות ט"ו) שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי
	פלשת אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו
(4677)	רעד נמוגו כל יושבי כנען תפול עליהם אימתה ופחד
(1350)	(שמות י"ז) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים
(631)	(במדבר כ"א) וישמע הכנעני
(1473)	(דברים ל"ב) כי דור תהפכות המה בנים לא אמון במן
(491)	(ירמיה נ"א) ואען ואמר אמון יהוה
(גימ' 9780)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ה' ר' נחמיה פתח (יחזקאל י"ג) כשועלים בחרבות נביאיך ישראל היו מה השועל הזה מצפה בחרבות לכשיראה בני אדם לאיזה צד יהי בורח כך כשועלים בחרבות (נביאיך) לא עליתם בפרצות כמשה למי היה דומה מש"ר לרועה נאמן שנפלה גדר סמוך לחשכה עמד וגדרה משלש רוחותיה נשתייר פרצה ולא היה לו שעה לגדרה ועמד הוא בתוך הפרצה בא ארי ועמד כנגדו בא זאב ועמד כנגדו אבל אתם לא עמדתם בתוך הפרצה כמשה שאלו עליתם בפרצות כמשה הייתם יכולין לעמוד במלחמה ביום אף יהוה:

ו ושם האיש אלימלך כיון דאתת עקתה אזלת לך ושבתת להון וילך איש מבית לחם יהודה זה שאמר הכתוב (תהלים קמ"ד) אלופינו מסובלים ר' יוחנן אמר סובלין אין כתיב כאן אלא מסובלים בשעה שהקטנים סובלין את הגדולים אין פרץ אין מגפה של מגפה כמה דתימא (שם ק"ו) ותפרץ במגפה ואין יוצאת אין יציאתה של מגפה כמה דתימא (ויקרא ט') ותצא אש מלפני יהוה אין צוחה אין צוחה של מגפה כמה דתימא (במדבר ט"ז) וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם ר"ל מסרס קרא בשעה שהגדולים סובלים את הקטנים אין פרץ של גלות דכתיב (עמוס ד') ופרצים תצאנה ואין יוצאת של גלות דכתיב (ירמיה ט"ו) שלח מעל פני ויצאו ואין צוחה של גלות דכתיב (ירמיה ח') הנה קול שועת בת עמי וכתוב וצוחת ירושלים עלתה ר' לוליאני אמר בשעה שהקטנים שומעים את הגדולים ואין הגדולים נושאים משאן של קטנים עליהן הכתוב אומר (ישעיה ג') יהוה במשפט יבא ושם האיש אלימלך כד אתת עקתא אזילת לך ושבתת להון וילך איש מבית לחם יהודה:

נושא הדרשה: ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב—
הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון,
אפרתים-- (גימ' 7999)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(371)	(תהלים קמ"ד) אלופינו מסובלים
(946)	(שם ק"ו) ותפרץ במגפה
(1034)	(ויקרא ט') ותצא אש מלפני יהוה
(1955)	(במדבר ט"ז) וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם
(972)	(עמוס ד') ופרצים תצאנה
(745א)	(ירמיה ט"ו) שלח מעל פני ויצאו
(1494)	(ירמיה ח') הנה קול שועת בת עמי
(482א)	(ישעיה ג') יהוה במשפט יבא

(גימ' 7999)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ז רבי תנחומא בשם רבי חייא רבה ור' ברכיה בשם רבי אליעזר המדרש הזה עלה בידינו מן הגולה כל מקום שנאמר ויהי צרה ר' חייא רבה כל מקום שנאמר ויהי משמש צרה ושמחה אם צרה אין כיוצא בה אם שמחה אין כיוצא בה רבי שמואל אמר חמשה בימי הם (בראשית י"ד) ויהי בימי אמרפל מה צרה היתה שם עשו מלחמה לאוהבו של מלך שהיה שרוי במדינה ובשבילו היה המלך נזקק למדינה פעם אחת באו הברברין ונזדווגו לו אומרים אוי לנו שאין המלך נזקק למדינה כמות שהיה כך כל העולם כלו לא נברא אלא בזכות אברהם אבינו הה"ד (שם) וישבו ויבאו אל עין משפט היא קדש א"ר אחא לא באו להזדווג אלא לגלגל עינו של עולם עין שעשתה מדת הדין בעולם אתם מבקשים לסמותה היא קדש א"ר אחא הוא קדש הוא אבינו אברהם שקדש שמו בכבשן האש וכיון שבאו אותם המלכים ונזדווגו לו התחילו הכל צווחים ווי הוי ויהי בימי אמרפל (ישעיה ז') ויהי בימי אחז מה צרה היתה שם ארם מקדם ופלשתים מאחור לבן מלכים שנזדמן לו פדגוג אחד להמיתו אמר אותו פדגוג אם אני ממיתו הריני חייב למלכות אלא הריני מושך מניקתו

ומעצמו הוא מת כך אמר אחז אם אין גדיים אין תיישים אם אין תיישים אין צאן אם אין צאן אין רועה כך אחז היה סבור בדעתו לומר אם אין קטנים אין גדולים אם אין גדולים אין תלמידים ואם אין תלמידים אין חכמים ואם אין חכמים אין בתי כנסיות ובתי מדרשות ואם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות כביכול אין הקדוש ברוך הוא משרה שכירתו על העולם אלא הריני אוחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ועליו הכתוב אומר (ישעיה ח') צור תעודה חתום תורה בלימודי ר' חנינא אמר למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות רבי יעקב בשם רבי אבין אמר ישעיה (שם) וחכיתי ליהוה המסתיר פניו מבית יעקב אין לך שעה קשה כאותה שעה שנאמר (דברים ל"א) ואנכי הסתר אסתיר פני בעולם הזה ומאותה שעה וקויתי לו שאמר (שם) כי לא תשכח מפי זרעו מה הועיל לו (ישעיה ח') הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה וכי ילדיו היו והלא תלמידיו היו אלא מלמד שהיו חביבין עליו כבניו וכיון שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות התחילו צווחין ווי הוי ויהי בימי אחז (ירמיה א') ויהי בימי יהויקים מה צרה היתה שם (שם ד') ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם למלך ששלח פרוסטיגמא שלו למדינה מה עשו לו בני המדינה נטלו אותה וקרעוה ושרפוה באש אמרו אוי לנו כשירגיש המלך בדברים אלו הה"ד (שם ל"ו) ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה תלתא ארבעה פסוקים כיון שהגיע לפסוק החמישי היו צריה לראש מיד יקרעה בתער הסופר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם כל המגילה על האש אשר על האח כיון שראו כן התחילו צווחים ווי הוי ויהי בימי יהויקים (אסתר א') ויהי בימי אחשורוש מה צרה היתה שם להרוג ולאבד את כל היהודים למלך שהיה לו כרם ונזדווגו לו ג' שונאים האחד התחיל מקטף בעוללות והשני מזנב באשכולות והשלישי בקש לעקור את כל הגפנים כך פרעה הרשע התחיל מקטף בעוללות שנא' (שמות א') כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו נבוכדנצר הרשע התחיל מזנב באשכולות שנא' (מלכים ב' כ"ד) החרש והמסגר אלף ר' ברכיה בשם ר' יהודה אמר החרש אלף והמסגר אלף ר' יוחנן אמר כולן אלף ר' שמואל אמר אלו הבליזטין ר"י בר' סימון אמר אלו תלמידי חכמים המן הרשע בקש לעקור את כל הביצה אמרי זבין בביעתה (אסתר ג') להשמיד להרוג ולאבד וכיון שראו כן התחילו צווחין ווי הוי ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים מה צרה היתה שם ויהי רעב בארץ למדינה שהיתה חייבת ליפסי למלך מה עשה המלך שלח טמיאון לגובתה מה עשו בני המדינה נטלו אותו והלקוהו וגבו אותו אמרו מה שהיה מבקש לעשות לנו עשינו לו כך בימי שפוט השופטים היה אדם מישראל עובד עבודת כוכבים והיה הדיין מבקש לעשות בו דין והיה הוא בא ומלקה הדיין ואמר מה דבעא מעבד לי עבדתי ליה אוי לדור ששופטיו נשפטין הוי ויהי בימי שפוט השופטים שמעון בר' אבא אמר בשם ר' יוחנן כל מקום שנאמר צרה ושמחה אם צרה אין צרה כמותה אם שמחה אין שמחה כמותה בעולם אתה ר' שמואל בר נחמני ועבדה פלגא כל מקום שנאמר ויהי צרה והיה שמחה והא כתיב (בראשית א') ויאמר אלהים יהי אור אמר להם אף היא אינה אורה של שמחה שלא זכה העולם להשתמש באותה אורה שאותה אורה שנבראת ביום ראשון אדם צופה מסוף העולם ועד סופו וכיון שראה שעתידין רשעים לצאת כדור אנוש ואנשי דור המבול ודור הפלגה וכאנשי סדום לקחה הה"ד (איוב ל"ח) וימנע מרשעים אורם וגנזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר (תהלים צ"ז) אור זרוע לצדיק מיתביבין ליה והכתיב (בראשית א') ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אמר להם אף היא אינה שמחה שעתידין שמים להבלות שנאמר (ישעיה נ"א) כי שמים כעשן נמלחו מיתביבין ליה והא כתיב ויהי ערב ויהי בקר יום שני ושלישי ורביעי חמישי וששי אמר להם אף היא אינה שמחה שכל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכים עשיה כגון החרדל צריך להמתיקו התורמוסין צריכין לימתק החטים צריכין ליטחן והא כתיב (בראשית ל"ט) ויהי יהוה את יוסף אמר אף היא אינה שמחה דכתיב (שם מ') כי שמו אותי

בבור. והא כתיב (במדבר ז') ויהי ביום כלות משה. אמר להם אף היא אינה שמחה שבו נגנז בנין בית המקדש שנאמר (שמות מ') ולא יכול משה לבא אל אהל מועד והא כתיב (יהושע ה') ויהי בהיות יהושע אמר להם אף היא אינה שמחה שבו קרע יהושע שמלותיו שנאמר (שם ז') ויקרע יהושע שמלותיו והא כתיב (ויקרא ט') ויהי ביום השמיני אמר להם אף היא אינה שמחה שבו נתן ואביהוא והא כתיב (שמואל ב' ז') ויהי כי ישב המלך בביתו א"ל אף היא אינה שמחה שבו בא נתן הנביא ואמר לו (מלכים א' ח') רק אתה לא תבנה הבית אמרי ליה אמרינן אנן דידן אמור את דידך א"ל (יואל ג') והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס (זכריה י"ד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים (ישעיה י"א) והיה ביום ההוא יוסיף יהוה שנית ידו (שם ז') והיה ביום ההוא יחיה איש (שם כ"ז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול (שם ד') והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם מיתביבין ליה והא כתיב (ירמיה ל"ח) והיה כאשר נלכדה ירושלים אמר להם אף היא אינה צרה אלא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכין שלימה על עונותיהם ביום שחרב בהמ"ק. סליק פתיחתא דרות רבה.

נושא הדרשה: ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה,

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים-- מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, כעשר שנים. וימתו גם-שניהם, מחלון וכליון; ותשאר, האשה, משני ילדיה, ומאישה. ותקם היא וכלתיה, ותשב משדי מואב: כי שמעה, בשדה מואב--כי-פקד יהוה את-עמו, לתת להם לחם. ותצא, מן-המקום אשר היתה-שמה, ושתי כלותיה, עמה; ותלכנה בדרך, לשוב אל-ארץ יהודה. ותאמר נעמי, לשתי כלתיה, לכנה שבנה, אשה לבית אמה; יעשה יהוה עמכם חסד, כאשר עשיתם עם-המתים ועמדי. יתן יהוה, לכם, ומצאן מנוחה, אשה בית

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(444)	(בראשית י"ד) ויהי בימי אמרפל
(1365)	(שם) וישבו ויבאו אל עין משפט היא קדש
(112ת)	(ישעיה ז') ויהי בימי אחז
(1948)	(ישעיה ח') צור תעודה חתום תורה בלימודי
(2005)	(שם) וחכיתי ליהוה המסתיר פניו מבית יעקב
(1563)	(דברים ל"א) ואנכי הסתר אסתיר פני
(1202)	(שם) כי לא תשכח מפי זרעו
(1313)	(ישעיה ח') הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה
(2600ס"פ)	(שם ד') ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם
(2141)	(שם ל"ו) ויהי כקרא יהודי שלש דלתות וארבעה
(914)	(אסתר א') ויהי בימי אחשורוש
(1166)	(שמות א') כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו
(938)	(מלכים ב' כ"ד) החרש והמסגר אלף
(676)	(אסתר ג') להשמיד להרוג ולאבד
(575)	(בראשית א') ויאמר אלהים יהי אור
(1083)	(איוב ל"ח) וימנע מרשעים אורם

(724)	(תהלים צ"ז) אור זרוע לצדיק
(705)	(בראשית א') ויהי ערב ויהי בקר יום אחד
(994)	(ישעיה נ"א) כי שמים כעשן נמלחו
(614)	(בראשית ל"ט) ויהי יהוה את יוסף
(1003)	(שם מ') כי שמו אותי בבור
(890)	(במדבר ז) ויהי ביום כלות משה.
(668)	(שמות מ') ולא יכול משה לבא אל אהל מועד
(845)	(יהושע ה) ויהי בהיות יהושע
(1569)	(שם ז') ויקרע יהושע שמלותיו
(504)	(ויקרא ט') ויהי ביום השמיני
(468)	(שמואל ב' ז') ויהי כי ישב המלך
(1611)	(מלכים א' ח') רק אתה לא תבנה הבית
(666)	(יואל ג') והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס
(366)	(זכריה י"ד) והיה ביום ההוא יצאו מים חיים
(1073)	(ישעיה י"א) והיה ביום ההוא יוסיף יהוה שנית ידו
(445)	(שם ז') והיה ביום ההוא יחיה איש
(1312)	(שם כ"ז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול
(1995)	(שם ד') והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם
(1252)	(ירמיה ל"ח) והיה כאשר נלכדה ירושלים
(גימ' 37749)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

פרשה א

פרשה א ויהי בימי שפוט השופטים אוי לדור ששפטו את שופטיהם ואוי לדור ששופטיו צריכין להשפט שנא' (שופטים ב') וגם אל שופטיהם לא שמעו ומי היו רב אמר ברק ודבורה היו ריב"ל אמר שמגר ואהוד היו רב הונא אמר דבורה וברק ויעל היו שפט חד שפטים תרין השפטים תלתא:

ב רבי שאל לר' בצלאל מהו דכתיב (הושע ב') כי זנתה אמם אפשר ששרה אמנו זונה היתה אמר לו ח"ו אלא אימתי דברי תורה מתבזין בפני עמי הארץ בשעה שבעליהן מבזין אותם אתא ר' יעקב בר אבדימי ועבדיה שמועה אימתי דברי תורה נעשין כזונות בפני עמי הארץ בשעה שבעליהן מבזין אותם ר' יוחנן מיייתי לה מהכא (קהלת ט') וחכמת המסכן בזויה וכי חכמתו של רבי עקיבא שהיה מסכן בזויה היתה אלא מהו מסכן מי שהוא בזוי בדבריו כגון זקן יושב ודורש (דברים י"ט) לא תטה משפט והוא מטה משפט לא תכיר פנים והוא מכיר פנים לא תקח שחד והוא לוקח שחד (שמות כ"ב) כל אלמנה ויתום לא תענון והוא מענה אותם שמשון הלך אחר עיניו שנאמר (שופטים י"ד) אותה קח לי כי היא ישרה בעיני גדעון עבד עבודת כוכבים שנאמר (שם ח') ויעש אותו גדעון לאפוד הוי שאין לך מסכן גדול מזה אוי לדיין שמכיר פנים במשפט תני ר' חייא (ויקרא י"ט) לא תעשו עול במשפט מלמד שהדיין שמקלקל הדין קרוי חמשה שמות עול שנוי משוקץ חרם תועבה והקב"ה קורא עליו חמשה רע מנאץ מפר ברית מכעיס וממרה וגורם חמשה דברים לעולם מטמא את הארץ ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל ישראל בחרב ומגלם מארצם אוי לדור

שמקולקל במדה זו תני ר' חייא לא תעשו עול במשפט בדין אם לדין כבר אמור בדין אם כן למה נאמר במשפט במדה אלא מלמד שהמודד נקרא דיין ואם שיקר קרוי חמשה שמות וגורם חמשה דברים אוי לדור שמדותיו של שקר דאמר ר' בניא בשם ר' הונא אם ראית דור שמדותיו של שקרים מלכות באה ומתגרה באותו הדור מה טעם (משלי י"א) מאזני מרמה תועבת יהוה וכתוב (שם) בא זדון ויבא קלון א"ר ברכיה בשם רבי אבא כתיב (מיכה ו') האזכה במאזני רשע אפשר כן שדור שמדותיו של שקר זוכה אלא ובכיס אבני מרמה א"ר לוי אף משה רמזה להן לישראל בתורה (דברים כ"ה) לא יהיה לך בכיסך לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה ואם עשה כן סוף שהמלכות באה ומתגרה בו דכתיב (שם) כי תועבת יהוה אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול וכתוב (שם) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים:

נושא הדרשה: , ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי, בימי שפט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים-- מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישב (גימ' 16149)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(573)	(הושע ב') כי זנתה אמם
(679)	(קהלת ט') וחכמת המסכן בזויה
(874)	(דברים י"ט) לא תטה משפט
(661)	(דברים י"ט) לא תכיר
(851)	(דברים י"ט) לא תקח שחד
(1245)	(שמות כ"ב) כל אלמנה ויתום לא תענון
(1121)	(שופטים י"ד) אותה קח לי כי היא ישרה
(1053)	(שם ח') ויעש אותו גדעון לאפוד
(1344)	(ויקרא י"ט) לא תעשו עול במשפט
(1297)	(משלי י"א) מאזני מרמה תועבת יהוה
(275)	(שם) בא זדון ויבא קלון
(718)	(מיכה ו') האזכה במאזני רשע
(966)	(דברים כ"ה) לא יהיה לך בכיסך לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה
(1493אה)	(שם) כי תועבת יהוה אלהיך כל עושה אלה
(2999)	(שם) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים
(גימ' 16149)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ג אמר רבי ברכות מברכות לבעליהן וקללות מקללות לבעליהן ברכות מברכות לבעליהן דכתיב (שם) אבן שלמה וצדק יהיה ואם עשית כן יהיה לך וקללות מקללות לבעליהן דכתיב (שם) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן ואם עשית כן אמר הקדוש ברוך הוא אתה בקשת לעשות גדולה וקטנה חייך אפילו קטנה אין מספיקין בידו של אותו רשע לעשות דכתיב (שם) לא יהיה לך בכיסך ודכוותה

(שמות כ') לא תעשון אתי אמר הקדוש ברוך הוא אתה בקשת לעשות לי אלהי כסף וזהב חייך של עץ אין מספיקין בידו של אותו רשע לעשות דכתיב לא תעשו לכם:

ד ויהי רעב בארץ עשרה רעבון באו לעולם אחד בימי אדם הראשון אחד בימי למך ואחד בימי אברהם ואחד בימי יצחק ואחד בימי יעקב ואחד בימי אליהו ואחד בימי אלישע ואחד בימי דוד ואחד בימי שפוט השופטים ואחד שמתגלגל ובא לעולם אחד בימי אדם הראשון שנא' (בראשית ג') ארורה האדמה בעבורך ואחד בימי למך שנאמר (שם ה) מן האדמה אשר אררה יהוה ואחד בימי אברהם שנאמר (שם י"ב) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה ואחד בימי יצחק שנאמר (שם כ"ו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון ואחד בימי יעקב שנאמר (שם מ"ח) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ואחד בימי אליהו שנאמר (מלכים א' י"ז) אם יהיה השנים האלה טל ומטר ואחד בימי אלישע שנאמר (מ"ב ו') ויהי רעב גדול בשמרון ואחד בימי דוד שנאמר (שמואל ב' כ"א) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים ואחד בימי שפוט השופטים שנאמר ויהי רעב בארץ ואחד שמתגלגל ובא לעולם דכתיב (עמוס ח') והשלחתי רעב בארץ לא רעב לחם ולא צמא למים ר' הונא בשם רבי שמואל עיקר אוותנטייה שלהם היה ראוי לבא בימי שאול ולא היה ראוי לבא בימי דוד ועל ידי שהיה שאול גרופית של שקמה ולא יכול לעמוד בו גלגלו הקב"ה והביאו אצל דוד שהוא גרופית של זית והיה יכול לעמוד בו מתלא אמר שילה חטא ויוחנא משתלמא כך כולם לא באו בבני אדם שפופין אלא בבני אדם גבורים שהיו יכולין לעמוד בהן ר' חייא רבא בש"ר שמעון בן אלעזר לזוג שהיתה בידו קופה מלאה כוסות דיוטריטון וכיון שהיה מבקש לתלות קופות היה מביא יתד ותוקעה ואח"כ תולה קופתו כך כולם לא באו בבני אדם שפופין אלא בבני אדם גבורים ר' ברכיה הוה קרי עליהון נותן ליעף כח ר' ברכיה בשם ר' חלבו שנים באו בימי אדם הראשון רבי הונא בשם רבי אחא אחד בימי אברהם ואחד בימי למך רעב שהיה בימי אליהו של בצורת היה שנה עבדת שנה לא עבדת אבל רעב שבא בימי אלישע של מהומה היה שנאמר (מ"ב ו') עד היות ראש חמור בשמונים כסף רעב שבא בימי שפוט השופטים ר' הונא בשם ר' דוסא ארבעים ושתים סאות היו ונעשו מ' ואחת והא תני לא יצא אדם לחוצה לארץ אא"כ היו סאתים לקוחות בשקל ארשב"ג אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח אבל מוציא ליקח אפי' סאה בשקל לא יצא ישראל חוצה לארץ והא תניא בשעת הדבר בשעת מלחמה כנוס הרגל ובשעת רעבון פזר הרגל למה נענש אלימלך ע"י שהפיל לבן של ישראל עליהם לבוליטין שהיה שרוי במדינה והיו בני המדינה סבורין עליו ואומרים שאם יבואו שני בצורת והוא יכול לספק את המדינה עשר שנים מזון כיון שבאת שנת בצורת יצתה לה שפחתו מעילת בסידקי וקופתה בידה והיו בני המדינה אומרים זהו שהיינו בטוחים עליו שאם תבא בצורת הוא יכול לפרנס אותנו עשר שנים והרי שפחתו עומדת בסידקי וקופתה בידה כך אלימלך היה מגדולי המדינה ומפרנסי הדור וכשבאו שני רעבון אמר עכשיו כל ישראל מסבבין פתחי זה בקופתו וזה בקופתו עמד וברח לו מפניהם הה"ד וילך איש מבית לחם יהודה:

נושא הדרשה: וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב-- הוא ואשתו, ושני בניו. ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים-- מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות-- שם האחת ערפה, ושם השנית רות; (גימ' 14905)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(767)	(בראשית ג') ארורה האדמה בעבורך
(1078)	(שם ה) מן האדמה אשר אררה יהוה
(1444)	(שם י"ב) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה
(1511)	(שם כ"ו) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון
(2059ר"ת)	(שם מ"ח) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ
(811)	(מלכים א' י"ז) אם יהיה השנים האלה טל ומטר
(1155ר"ת)	(מ"ב ו') ויהי רעב גדול בשמרון
(1409)	(שמואל ב' כ"א) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים
(2023)	(עמוס ח') והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים
(2642ס"ת)	(מ"ב ו') עד היות ראש חמור בשמונים
(גימ' 14905)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ה וילך איש גרדום אלא בא וראה כמה חיבב הקדוש ברוך הוא ביאתה של ארץ ישראל יותר מיציאתה להלן כתיב סוסייהם פרדיהם גמליהם ברם הכא כתיב וילך איש גרדום אלא להלן ע"י שהיו יוצאין מהארץ לחוצה לארץ לא ייחס הכתוב את ממונם וילך איש גרדום לגור בשדה מואב א"ר לוי כל מקום שאתה מוצא שדה עיר עיר מדינה מדינה אפרכיא שדה עיר (מ"א ב') ענתות לך על שדך עיר מדינה (יחזקאל ט') עבר בתוך העיר בתוך ירושלים מדינה אפרכיא שבע ועשרים ומאה מדינה הוא ואשתו ושני בניו הוא עיקר ואשתו טפלה לו ובניו טפלין להם.

פרשה ב

א רבי סימון בשם ריב"ל ור' חמא אבוי דרבי הושע בשם רבי לא נתן דברי הימים אלא להדרש הה"ד (דברי הימים א' ד') בני שלה בן יהודה ער אבי לכה אב ב"ד של לכה ולעדה אבי מרשה אב בית דין של מרשה ומשפחות בית עבדת הבוץ זו רחב הזונה שהטמינה המרגלים בבוץ הה"ד (יהושע ב') ותטמנם בפשתי העץ א"ר יהודה ברבי סימון בבוסמין היתה עסקה לבית אשבע שנשבעו לה המרגלים שנאמר (שם) ועתה השבעו נא לי ביהוה ויוקים שקיימו לה השבועה הה"ד (שם ו') ויבואו הנערים המרגלים ומה תלמוד לומר ואת כל משפחותיה הוציאו תני רשב"י שאפ"י היתה משפחתה מאתים אנשים והלכו ונדבקו במאתים משפחות אחרות כולן ניצולות בזכותה ואת כל משפחתה לא נאמר אלא ואת כל משפחותיה ואנשי כזבה שכזבה במלך יריחו שנאמר (שם ב') ותאמר כן באו אלי האנשים וגו' ויואש שנתיאשה מן החיים ושרף שתקנה עצמה לשרופין אשר בעלו למואב שבאתה ונדבקה בישראל ועלו מעשיה לאביה שבשמים וישבי לחם שנדבקה בישראל שקבלו את התורה שכתוב בה לכו לחמו בלחמי והדברים עתיקים ר' איבו ור' יהודה בר' סימון אומרים דברים הללו סתומין כאן ומפורשין במקום אחר המה היוצרים אלו המרגלים הה"ד (שם) וישלח יהושע בן נון מן השטים וגו' ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר כלי נגרות היה בידם מרגלים חרש לאמר ר' נחמיה אומר כלי קדרות היה בידם מקדרין חרש לאמר תני רשב"י חרש כמשמעו אמר להם עשו עצמכם חרשין ואתם עומדים על רזיהם ר"ש בן אלעזר אומר מתוך שאתם עושים עצמכם חרשים אתם עומדין על אופניי שלהם ויושבי נטעים שהיו בקיאים בנטיעה על שם שנא' (במדבר יג) ויכרתו משם זמורה וגדרה שהטמינה אותן אחריה גדר שנאמר ותאמר להם ההרה לכו

ויש אומרים ששרתה עליה רוח הקדש עד שלא נכנסו ישראל לארץ וכי מהיכן היתה יודעת שחוזרין לשלשת ימים מיכן ששרתה עליה רוח הקדש עם המלך במלאכתו ישבו שם מכאן אמרו עשרה כהנים נביאים עמדו מרחב הזונה ירמיה חלקיה שריה מחסיה חנמאל שלום ברוך נריה יחזקאל בוזי ויש אומרים אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה:

נושא הדרשה: ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון,
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניו מחלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, (גימ' 12273)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(דברי הימים א' ד')	בני שלה בן יהודה ער אבי לכה אב	(820)
(שם)	ולעדה אבי מרשה	(689א)
(שם)	ומשפחות בית עבדת הבוץ	(3121ס"ת)
(יהושע ב')	ותטמנס בפשתי העץ	(1592ס"פ)
(שם)	ועתה השבעו נא לי ביהוה	(983)
(שם ו')	ויבואו הנערים המרגלים	(734)
(שם ב')	ותאמר כן באו אלי האנשים	(1479ס"ת)
(שם)	וישלח יהושע בן נון מן השטים	(1357)
(במדבר יג)	ויכרתו משם זמורה וגדרה	(1498)
ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:		(גימ' 12273)

ב ר' שמואל בר נחמני פתר קראי בדוד בני שלה בן יהודה ער אבי לכה אב בית דין של לכה ולעדה אבי מרשה אב ב"ד של מרשה ומשפחות בית עבודת הבוץ זה דוד שהיה עוסק בפרוכת הה"ד (ש"ב כ"א) ויך אלחנן זה דוד שחננו הקב"ה בן יערי בן שהיה גדל ביער אורגים שעסק בפרוכת ד"א אורגים שהיו מעלין לו את ההלכה והוא אורגה ד"א אלו סנהדרין שהיו אורגין עמו בדברי תורה לבית אשבע שנשבע לו הקדוש ברוך הוא שנאמר (תהלים פ"ט) כרתי ברית לבחירי ויוקים שקיים לו השבועה שנאמר (שם קל"ט) נשבע יהוה לדוד אמת לא ישוב ממנה ואנשי כזבה ר' עזריה ור' יונתן ור' יצחק בר מריון ואמרי לה ר' יוסי בר' חנינא עיקר סנהדרין משל יהודה מאי טעמא שנאמר (בראשית מ"ט) חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב שהיו סודרין את ההלכה בשנים עד שהיו מוציאין אותה בנקיון כחלב יואש שנתיאש מן החיים (ד"ה א' כ"א) תהי נא ידך בי ושרף שהזכיר מעשה שרופים יהוה אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו אשר בעלו למואב שבא מרות המואביה וישובי לחם שבא מבית לחם יהודה והדברים עתיקים רבי איבו אמר זה דוד ושלמה שנשתתפו לפני הקב"ה בבנין בית המקדש ר' יהודה בר' סימון אמר זה בניהו בן יהוידע שנתחזק עם המלך שלמה בבנין בית המקדש ר' יהודה אמר זה יהוידע הכהן הגדול שנטפל עם יואש לבדק הבית רבי נחמיה אומר זה ירמיה ויחזקאל שנתפללו לפני הקדוש ברוך הוא שלא להחריב בית המקדש המה היוצרים זה בעז ורות וישבי נטעים זה שלמה שהיה דומה כנטע במלכותו וגדרה אלו סנהדרין שהיו גודרים עמו בדברי תורה עם המלך במלאכתו ישבו שם מכאן אמרו לא מתה רות

המואביה עד שראתה שלמה בן בנה יושב ודן דינן של זונות הדא הוא דכתיב (מ"א ב') וישם כסא לאם המלך זו בת שבע ותשב לימינו זו רות המואביה:

נושא הדרשה: וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, כעשר שנים. וימתו
גם-שניהם, מחלון וכליון; (גימ' 6903)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(175)	(ש"ב כ"א) ויך אלחנן
(1502)	(תהלים פ"ט) כרתי ברית לבחירי
(1904 ס"ת)	(שם קל"ט) נשבע יהוה לדוד אמת לא ישוב ממנה
(288)	(בראשית מ"ט) חכלילי עינים
(1067 ר"תה)	(שם) מיין ולבן שנים מחלב
(512)	(ד"ה א' כ"א) תהי נא ידך בי
(1457)	(מ"א ב') וישם כסא לאם המלך ותשב לימינו

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 6903)

ג ר' מנחם בר אבין פתר קרייה במשה ויוקים על שם (במדבר י') קומה יהוה ויפוצו אויביך אנשי כזבא שעשה דבר של הקב"ה כמו כזבים שנאי (שמות ל"ב) למה יהוה יחרה אפך בעמך יואש על שנתיאש מן החיים שנאמר (שם) ואם אין מחני נא ושרף שהזכיר מעשה שרופין שנאי (שם) זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר בעלו למואב שבאו ועלו מעשיו הנעימים לפני אביו שבשמים וישובי לחם שעלה למרום ושבה התורה על שם שנאי (תהלים ס"ח) עלית למרום שבית שבי והדברים עתיקים ר' איבו ור' יהודה בר סימון ר' איבו אמר אפילו דברים שנתעסקו מהם החזירים שנאמר (שמות ל"ג) פסל לך וגו' הדברים הללו נאמרו ממעתיקו של עולם כד"א (בראשית י"ב) ויעתק משם ר' יהודה בר' סימון אמר דברים הללו סתומין כאן ומפורשין במקום אחר החזיר אותן לו שנאמר (שמות ל"ד) ויאמר יהוה אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה וגו' המה היוצרים על שם (בראשית א') וייצר יהוה אלהים ד"א המה היוצרים אלו נפשותיהם של צדיקים שבהם נמלך הקב"ה לבראת את עולמו וישבי נטעים על שם (שם ב') ויטע יהוה אלהים וגדרה על שם שנאמר (ירמיה ה) אשר שמתני חול גבול לים עם המלך במלאכתו עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו שם נשמתן של צדיקים שבהם נמלך וברא את עולמו:

נושא הדרשה: ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם בניו מחלון וכליון,
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

וישם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם בניו מחלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. וימת אלימלך, איש נעמי; ותשאר היא, ושני בניה. וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; (גימ' 11609)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(524 ר"פ)	(במדבר י') קומה יהוה ויפוצו אויביך
(557)	(שמות ל"ב) למה יהוה יחרה אפך בעמך
(267)	(שם) ואם אין מחני נא

(שם) זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך	(1456א)
(תהלים ס"ח) עלית למרום שבית שבי	(1850)
(שמות ל"ג) פסל לך	(220)
(בראשית י"ב) ויעתק משם	(966)
(שמות ל"ד) ויאמר יהוה אל משה כתב לך את	
הדברים האלה כי על פי הדברים האלה	(2356)
(בראשית א') וייצר יהוה אלהים	(428)
(שם ב') ויטע יהוה אלהים	(207)
(ירמיה ה) אשר שמתי חול גבול לים	(1416)
(שם) עם המלך במלאכתו	(704)
(שם) ישבו שם	(658)
ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:	(גימ' 11609)

ד דבר אחר ויוקים זה אלימלך ואנשי כזבא אלו בניו שהיו מכוזבים יואש שנתייאשו מארץ ישראל ושרף ששרפו את התורה ר' מנחמא בשם ר' אחא וכי שרפו אלא ללמדך שכל מי שבטל מן התורה דבר אחד כאלו שרפה אשר בעלו למואב שנשאו נשים מואביות ושהניחו ישראל ונסתפחו בשדי מואב וישובי לחם זה נעמי שנאמר ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם והדברים עתיקים כבר כל אחד ואחד מפורש בפני עצמו:

ה [ב] ושם האיש אלימלך ר"מ היה דורש שמות ר"י בן קרחה היה דורש שמות ושם האיש אלימלך שהיה אומר אלי תבא מלכות ושם אשתו נעמי שהיו מעשיה נאים ונעימים ושם שני בניו מחלון וכליון מחלון שנמחו מן העולם וכליון שכלו מן העולם אפרתים ריב"ל אומר פלטיאני ורבי ב"ר נחמיה אומר אבגניסטי ד"א אפרתים ר' פנחס אמר כל אותה העטרה שנתעטר אפרים מיעקב אבינו בשעת פטירתו מן העולם אמר לו אפרים ראש השבט ראש הישיבה המעולה והמשובח שבבני יהיה נקרא לשמך (שמואל א' א') בן תוחו בן צוף אפרתי (מלכים א' י"א) וירבעם בן נבט אפרתי (שמואל א' מ"ז) ודוד בן איש אפרתי מחלון וכליון אפרתיים:

ו ויבואו שדה מואב ויהיו שם בתחילה באי להם בעיירות מצאו אותם פרוצים בעבירות אחר כך באו להם לכרכים מצאו אותם מדוחקין במים ואח"כ חזרו להם בעיירות ויבואו שדה מואב ויהיו שם:

ז [ג] וימת אלימלך איש נעמי תניא הכל למות והכל למיתה ואשריו לאדם שיצא בשם טוב מן העולם מת האיש מי מחסרו אלא אשתו שנאמר וימת אלימלך איש נעמי מתה האשה מי מחסרה אלא בעלה שנאמר (בראשית מ"ח) ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל א"ר יוחנן עלי מיתתה של רחל אמר יעקב אבינו וקשה עלי מיתתה של רחל מכל הצרות הבאות עלי:

ח א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק גילין וגילין חבורות וחבורות מביא הקדוש ברוך הוא לעולם מת אחד מן הגיל ידאג כל הגיל חבר אחד מן החבורה תדאג כל החבורה דאמר ר' שמואל

בר אבא בשם ר' יוחנן ארכיות ארכיות הן ואין אחד מהן נכנס לתוך ארכי של חברו אפילו כמלא
נימא א"ר יוסי בן חלפתא מימי לא קריתי לאשתי ולביתי ביתי אלא לאשתי ולביתי
אשתי ולא קריתי לשורי שורי ולשדי שדי אלא לשורי שדי ולשדי שורי ותשאר היא ושני בניה א"ר
חנינא בריה דר' אבהו נעשית היא שירי מנחות:

ט [ד] וישאו להם נשים מואביות תני בשם ר' מאיר לא גיירום ולא הטבילו אותם ולא היתה הלכה
להתחדש ולא היו נענשין עליהם עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית שם האחת ערפה שהפכה
עורף לתמותה ושם השנית רות שראתה בדברי תמותה ר' ביבי בשם ר' ראובן אמר רות וערפה
בנותיו של עגלון היו שנאמר (שופטים ג') דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הם וגו' וכתוב (שם)
ואהוד בא אליו וגו' ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא אמר לו הקב"ה אתה
עמדת מכסאך לכבודי חייך הריני מעמיד ממך בן יושב על כסא יהוה וישבו שם כעשר שנים
כשלשים כארבעים או חסר או יותר:

י [ה] וימותו גם שניהם מחלון וכליון ר' חוניא ור' יהושע ברבי אבין ורבי זבדא חתניה דרבי לוי
לעולם אין בעל הרחמים פורע מן הנפשות תחילה ממי את למד מאיוב שנאמר (איוב א') ומלאך בא
אל איוב ויאמר הבקר היו חורשות א"ר חמא בר' חנינא הראה להם הקדוש ברוך הוא מעין דוגמא
של העולם הבא (עמוס ח') ונגש חורש בקוצר (איוב ח) ותפול שבא ותקחם א"ר אבא בר כהנא יצאו
מכפר קריגוס והלכו כל האבולין עד מגדל צבעים ומתו שם ואמלטה רק אני לבדי א"ר חנינא רק
מיעוט אף הוא משובר ומולקה א"ר יודן לבדי עוד זה מדבר אף הוא כיון שאמר בשורתו מיד מת
עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים א"ר שמואל בר נחמן כיון ששמע איוב
התחיל מגייס חיילותיו למלחמה אמר כמה חיילות אני יכול לחייל כמה גייסות אני יכול לגייס
והאומה בזויה שיש בעולם (ישעיה כ"ג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה הלואי לא היה בא להפיל
אימתו עלי וכיון שאמר לו אש האלהים נפלה מן השמים אמר מן השמים הוא מה אני יכול לעשות
ואדום לא אצא פתח מיד ויקח לו חרש להתגרד בו אף במצרים כן היה (תהלים ק"ה) וידן גפנם
ותאנתם ואחר כך ויסגר לברך בעירם ואחר כך וידן כל בכור במצרים ואף בנגעים כן בתחלה הן
באין על ביתו אם חזר בו מוטב ואם לאו הרי הן טעונין חליצה שנא' (ויקרא י"ד) וצוה הכהן וחלצו
אם חזר בו מוטב ואם לאו טעונין נתיצה חזר בו מוטב ואם לאו באים על הבגדים וטעונין כיבוס
חזר בו מוטב ואם לאו טעונין קריעה שנאמר (שם י"ג) וקרע אותו מן הבגד אם חזר בו מוטב ואם
לאו טעונין שריפה שנאמר (שם) ושרף את הבגד אח"כ הן באין על גופו אם חזר בו מוטב ואם לאו
יוצא ובא אם חזר בו מוטב ואם לאו (ויקרא י"ד) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו ואף במחלון וכליון
כך היה בתחלה מתו סוסיהם חמוריהם גמליהם ואחר כך וימת אלימלך ואח"כ וימותו גם שניהם
מחלון וכליון ותשאר האשה א"ר חנינא נעשתה שירי שירים:

נושא הדרשה: וימתו גם-שניהם, מחלון וכליון; ותשאר, האשה, משני ילדיה, ומאישה.

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

וימתו גם-שניהם, מחלון וכליון; ותשאר, האשה, משני ילדיה, ומאישה. ותקם היא וכלתיה,

ותשב משדי מואב: כי שמעה, בשדה מואב--כי-פקד יהוה את-עמו, לתת להם לחם. ותצא, מן-

(גימ' 9593)

המקום אשר היתה-

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(איוב א') ומלאך בא אל איוב ויאמר הבקר

היו חורשות (1655)

(עמוס ח') ונגש חורש בקוצר (1471ס"פ)

(איוב ח) ותפול שבא ותקחם (1450ס"ת)

(ישעיה כ"ג) הן ארץ כשדים (720)

(תהלים ק"ה) ויך גפנם ותאנתם (1106)

(ויקרא י"ד) וצוה הכהן וחלצו (344אתה)

(שם י"ג) וקרע אותו מן הבגד (893)

(שם) ושרף את הבגד (1001)

(ויקרא י"ד) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו (953)

(גימ' 9593)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

יא [ו] ותקם היא וכלותיה ותשב משדה מואב כי שמעה בשדה מואב שמעה מהרוכלין המחזירין בעיירות ומה שמעה כי פקד יהוה את עמו לתת להם לחם כתוב אחד אומר (תהלים צ"ד) כי לא יטוש יהוה עמו ונחלתו לא יעזוב וכתוב אחד אומר (ש"א י"ב) כי לא יטוש יהוה את עמו בעבור שמו הגדול א"ר שמואל בר נחמני פעמים שהוא עושה בעבור עמו ונחלתו ופעמים שהוא עושה בשביל שמו הגדול א"ר איבי כשישראל זכאין בעבור עמו ונחלתו וכשאיין ישראל זכאין בעבור שמו הגדול ורבנן אמרי בא"י בשביל עמו ונחלתו בחוצה לארץ בעבור שמו הגדול שנאמר (ישעיה מ"ח) למעני למעני אעשה:

יב [ז] ותצא מן המקום אשר היתה שמה ותצא וכי לא יצאתה משם אלא היא והלא כמה גמלים יצאו כמה חמרים יצאו ואת אמרת ותצא ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון גדול שבעיר הוא זיוה והוא הודה והוא הדרה והוא שבחה פנה משם פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה פנה שבחה וכן את מוצא ביעקב אבינו כשיצא מבאר שבע וכי לא יצא משם אלא הוא והלא כמה גמלים יצאו כמה חמרים יצאו ואת אמרת ויצא אלא כשהצדיק בעיר הוא זיוה והוא הודה והוא הדרה יצא משם פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה פנה שבחה ניחא תמן דלא הות אלא אותה הצדקת ברם הכא לא הוה יצחק תמן אלא אמר ר' עזריה בשם ר' עזריה בר' סימון לא דומה זכות צדיק אחד לזכות ב' צדיקים ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה אמר ר' יהודה א"ר יוחנן עברו על שורת הדין והלכו ב"יט ד"א ותלכנה בדרך הוצרה עליהם הדרך שהלכו ביחף ותלכנה היו עסוקות בהלכות גרים:

יג [ח] ותאמר נעמי לשתי כלותיה לכנה שובנה אשה לבית אמה לבית אומתה אבנימוס הגרדי מתה אמו ועלה ר' מאיר להראות לו פנים ומצא אותם יושבין אבלים לאחר זמן מת אביו ועלה ר"מ להראות לו פנים ומצא אותן עסוקין במלאכתן א"ל כמדומה אני שאמדך חביבה עליך יותר מאביך א"ל ולא כן כתיב אשה לבית אמה ולא לבית אביה אמר לו יפה אמרת שאין אב לך:

יד יעשה יהוה עמכם חסד ר' חנינא בר אדא אמר יעשה כתיב כאשר עשיתם עם המתים שנטפלתם בתכריכיהון ועמדי שויתרו לה כתובותיהן א"ר זעירא מגלה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים:

טו [ט] יתן יהוה לכם א"ר יוסי כל אותן הטובות והנחמות שעתיד הקב"ה ליתן לשלמה דכתיב (מ"א ה) ויתן אלהים חכמה לשלמה יהיו מכם ומצאנה מנוחה ומצאן כתיב אחת מוצאת שתים לא מוצאות אשה בית אישה מכאן שאין קורת רוח לאשה אלא בבית בעלה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה ותאמרנה לה ותאמר נעמי שובנה בנותי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים וגו' וכי יש אדם מיבם אשת אחיו שלא היה בעולמו:

טז [יב] שבנה בנותי לכנה ר' שמואל בר נחמני בש"ר יודן בר' חנינא בשלש מקומות כתיב כאן שבנה שבנה שבנה כנגד ג' פעמים שדוחין את הגר ואם הטריח יותר מכאן מקבלין אותו א"ר יצחק (איוב ל"א) בחוץ לא ילין גר לעולם יהא אדם דוחה בשמאל ומקרב בימין כי זקנתי מהיות לאיש וגו' א"ר יוחנן למדך התורה דרך ארץ שאין תשמיש ביום אלא בלילה הה"ד (אסתר ב') בערב היא באה ובבקר היא שבה וכתוב גם הייתי הלילה לאיש:

יז וגם הייתי שילדתי בנים הא אילו הייתי הלילה לאיש ילדתי בנים אלא הלהן תשברנה יכולות אתם יושבות עד אשר יגדלו הלהן תעגנה יכולות אתם יושבות עגונות לבלתי היות לאיש אל בנותי אללי בנותי כי מר לי מאד מכם בשבילכם כי יצאה בי ובבני ובבעלי יד יהוה:

יח ר' חנינא בריה דר' אבהו פתר קרייא במשה אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע בהן קלסתיך שנאמר (דברים י') הן ליהוה אלהיך השמים ושמי השמים והייתי סבור שתתן לי פרופקפאי הלהן תעגנה הוגעתני במלאך המות הן שבקת גבי ואמרת לי הן קרבו ימיד למות וחוזר ואומר לישראל אל בנותי אללי בני כי מר לי מאד מכם בשבילכם בי ובאחי יצתה יד יהוה:

יט א"ר לוי כל מקום שנאמר בו יד יהוה מכת דבר היא ובנין אב שבכלם (שמות ט') הנה יד יהוה הויה בר קפרא אמר יד תבעו ויד פגעה בס א"ר סימון ביוצאין היתה מגפה ביושבין לא היתה מגפה תלמידי דרבי נחמיה מייתי לה מהתם הה"ד (שופטים ב') בכל אשר יצאו יד יהוה היתה בס לרעה ביוצאין היתה מגפה ביושבין לא היתה מגפה א"ר ראובן אף בניהן היו מצירין אחריהם ואומרים מתי ימותו אלה ונכנסו לנו לארץ:

כ [יד] ותשאנה קולן ותבכינה חסר אל"ף תשש כחן שהן מהלכות ובוכות ר' ברכיה בשם ר' יצחק מ' פסיעות הלכה ערפה עם חמותה ונתלה לבנה ארבעים יום שנאמר (שמואל א' י"ז) ויגש הפלשתי השכם והערב ר' יודן בשם ר' יצחק ד' מילין הלכה ערפה עם חמותה ועמדו ממנה ד' גבורים שנאמר (שם ב' כ"א) ארבעת אלה יולדו להרפה א"ר יצחק כל אותו הלילה שפרשה ערפה מחמותה נתערבו בה ערות גוים של מאה בני אדם הה"ד (שם א' י"ז) והוא מדבר עמם וגו' ממערכות פלשתים ממערות כתיב ממאה ערלות גוים שנתערו בה כל הלילה ר' תנחומא אמר אף כלב אחד דכתיב (שם) ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי:

כא ותשק ערפה לחמותה כל נשיקה של תיפלות בר מן תלת נשיקה של גדולה ונשיקה של פרקים ונשיקה של פרישות של גדולה דכתיב (שם י') ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו של פרקים דכתיב (שמות ד') ויפגשו בהר האלהים וישק לו של פרישות שנאמר ותשק ערפה לחמותה רבי תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות שנאמר (בראשית כ"ט) וישק יעקב לרחל למה שהיתה קרובתו ותאמר הנה שבה יבמתך וגו' כיון ששבה אל עמה שבה אל אלהיה:

כב [טז] ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך מהו אל תפגעי בי אמרה לה לא תחטא עלי לא תסבין פגעך מני לעזבך לשוב מאחריך מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא על ידי אחרת כיון ששמעה נעמי כך התחילה סודרת לה הלכות גרים אמרה לה בתי אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות שלהם אמרה לה אל אשר תלכי אלך אמרה לה בתי אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין שם מזוזה אמרה לה באשר תליני אלין עמך עמי אלו עונשין ואזהרות ואלהיך אלהי שאר מצות:

כג דבר אחר אל אשר תלכי אלך באהל מועד בגלגל בשילה בנוב בגבעון בבית עולמים באשר תליני אלין לנה אני על קרבנותי עמך עמי לבטל עבודת כוכבים שלי ואלהיך אלהי לשלם שכר פעולתי:

כה [יז] באשר תמותי אמות אלו ד' מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק ושם אקבר אלו שני קברים המתוקנים לב"ד אחד לנסקלין ולנשרפין ואחד לנהרגין ולנחנקין כה יעשה יהוה לי וכה יוסיף אמרה לה בתי כל מה שאת יכולה לסגל מצות וצדקות סגלי בעולם הזה אבל לעתיד לבא כי המות יפריד ביני ובינך.

פרשה ג

פרשה ג א זה שאמר הכתוב (איוב ג') קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו אמר רבי סימון זה אחד מארבעה מקראות שדומין זה לזה קטן וגדול שם הוא העוה"ז מי שהוא קטן יכול להעשות גדול ומי שהוא גדול יכול להעשות קטן אבל לעתיד לבא מי שהוא קטן אינו יכול להעשות גדול ומי שהוא גדול אינו יכול להעשות קטן ועבד חפשי מאדוניו זה הוא שעושה רצון יוצרו מכעיס את יצרו מת יצא לחירות שנאמר (שם) ועבד חפשי מאדוניו ר' מיאשא בר בריה דר' יהושע נשתקע שלשה ימים בחליו לאחר ג' ימים נתישבה דעתו א"ל אביו הן הוית אמר ליה בעולם מעורב הייתי א"ל ומה חמיתה תמן א"ל הרבה בני אדם ראיתי כאן בכבוד ושם בבזיון כד שמעו ר' יוחנן וריש לקיש סלקן למבקרין אמר להון אבוא שמעתון מה אמר הדין מיינוק' אמרין ליה מה אמר תני להון עובדא אמר ריש לקיש ולא מקרא מלא הוא (יחזקאל כא) כה אמר יהוה הסיר המצנפת והרים העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל א"ר יוחנן אלו לא עליתי אלא לשמוע דבר זה די רב הונא ריש גלותא שאל לרבי חסדאי מה דין דכתיב הסיר המצנפת והרים העטרה א"ל הסיר המצנפת מרבותינו והרים העטרה מאומות העולם א"ל את חסד ומה לך חסד:

ב כתיב (קהלת ט) כי מי אשר יבחר וגו' תמן תנין הרוואה עבודת כוכבים מה הוא אומר ברוך נותן ארך אפים לעוברי רצונו מקום שנעקרה עבודת כוכבים ממנו ברוך שעקר עבודת כוכבים מארצו וכן יהר"מ יהוה אלהינו שתעקר אותה מכל המקומות ותשוב לב עובדיה לעבדך בלב שלם ולא

נמצא מתפלל על הרשעים א"ר יוחנן יבחר כתיב אפי' כל אותן שפשטו ידיהם בזבול יש בטחון להחיות אותם א"א שכבר פשטו ידיהם בזבול לכלותם א"א שכבר עשו תשובה עליהם הוא אומר (ירמיה נא) וישנו שנת עולם ולא יקיצו תניא קטני גוים וחיילותיו של נבוכדנצר לא חיים ולא נדונים ועליהם הוא אומר וישנו שנת עולם ולא יקיצו (קהלת ט) כי לכלב חי טוב מן האריה המת בעוה"ז מי שהוא כלב לעשות ארי הוא יכול ומי שהוא ארי יכול להעשות כלב אבל לעתיד לבוא מי שהוא ארי אינו יכול להעשות כלב וכל מי שהוא כלב אינו יכול להעשות ארי אדריאנוס שחיק טמיא שאל לרי יהושע בן חנניה א"ל אנא טב ממשה רבך א"ל למה דאנא חי והוא מת וכתוב כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת אמר ליה יכול את לגזור דלא ידלק בר נש נור תלתא יומין אמר ליה אין לעידן עמיא סלקון תרויהון על איגר פלטין חמי תננא סליק מן רחיק א"ל מה כן א"ל איפרכיא ביש עאל אסיא ובקר יתיה וא"ל עד דשתי חמימי לא מיתסי א"ל תיפח רוחיה עד דאת קיים בטלה גזרתך ומשה רבינו משעה שגזר עלינו לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת לא מדליק יהודאי נור בשבתא מיומוהי ועדיין לא נתבטלה גזירתו עד השתא אמרת את כן דאנא טב מיניה (תהלים ל"ט) הודיעני יהוה קצי ומדת ימי מה היא אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולם אודע לי אימתי אנא מיית א"ל רזא היא דלא מתגלי לבר נש ולית אפשר דיתגלי לך ומדת ימי מה היא א"ל שבעין שנין ואדעה מה חדל אני אודע לי בהדין יומא אנא מיית א"ל בשבת א"ל פחית לי חד יומא א"ל לא א"ל למה א"ל חביבה עלי תפלה אחת שאתה עומד ומתפלל לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנדך להעלות לפני שנאמר (מ"א ג') אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא א"ל אוסיף לי חד יומא א"ל ליה לא א"ל למה א"ל ארכי של בניך דוחקת דא"ר שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן ארכיות ארכיות הן ואין אחד מהן נכנס לתוך ארכי של חברו אפי' כמלא נימא ומת בעצרת שחל להיות בשבת וסלקה סנהדרין מחמייה אפין לשלמה אמר להון מעבר יתיה מאתר לאתר אמרין ליה ולא מתניתא היא סכין ומדיחין ובלבד שלא יזוז אבר אמר כלבים של בית אבא רעבין אמרין ליה ולא מתניתא היא מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים מה עשה נטל פיפקין ופרש עליו כדי שלא תרד השמש ויש אומרים לנשרים קרא ופרשו עליו אגפיהון כדי שלא תרד עליו השמש:

נושא הדרשה: אתך נשוב, לעמך.	
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:	
אתך נשוב, לעמך. ותאמר נעמי שבנה בנתי, למה תלכנה עמי: העוד-לי בנים במעי, והיו לכם לאנשים. שבנה בנתי לכן, כי זקנתי	(גימ' 5688)
כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:	
(קהלת ט) כי מי אשר יבחר	(1019אס"פ)
(ירמיה נא) וישנו שנת עולם ולא יקיצו	(1522ה)
(קהלת ט) כי לכלב חי טוב מן האריה המת	(903)
(תהלים ל"ט) הודיעני יהוה קצי ומדת ימי מה היא	(952)
(מ"א ג') אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא	(1292)
ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:	
(גימ' 5688)	

ג אמר (קהלת א') מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות בעולם הזה מי שהוא מעוות יכול לתקון ומי שהוא מתוקן יכול לעוות אבל לעתיד לבא מי שהוא מעוות אין יכול לתקן ומי שהוא

מתוקן אין יכול לעוות וחסרון לא יוכל להמנות יש מהרשעים שמזדווגין זה עם זה בעולם אחד מהן עשה תשובה לפני מותו ואחד לא עשה תשובה נמצא זה עומד בחבורת הצדיקים וזה עומד בחבורת הרשעים והוא רואה אותו ואומר אוי לי שמא משוא פנים יש בדבר אני וזה גנבנו אני וזה הרגנו כאחת זה עומד בחבורת צדיקים ואני בחבורת רשעים והן משיבין ואומרין לו שוטה שבעולם מנוול היית ומושלך לאחר מיתתך שלשת ימים ולא בחבלים גררוך לקבר (ישעיה י"ד) תחתיך יוצע רמה ומכסך תולעה כשהבין זה חברך שב מאותו הדרך ואתה היית בידך ספיקה לעשות תשובה ולא עשית אמר להם הניחוני שאלך לעשות תשובה והן משיבין לו ואומרין שוטה שבעולם אין אתה יודע שעולם זה דומה לשבת ועולם שבאת ממנו דומה לערב שבת אם אין אדם מתקן בערב שבת מה יאכל בשבת ועוד עולם זה דומה לים ועולם שבאת ממנו דומה ליבשה אם אין אדם מתקן ביבשה מה יאכל בים ועוד העולם הזה דומה למדבר ועולם שבאת ממנו דומה ליישוב אם אין אדם מתקן ביישוב מה יאכל במדבר מהו עושה חובק את ידיו ואוכל את בשרו שנאמר (קהלת ד') הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו והוא אומר הניחוני שאראה את חברי בכבודו ומשיבין ואומרים לו שוטה שבעולם מצווין מפי הגבורה אנו שלא יעמדו רשעים בצד צדיקים ולא צדיקים בצד רשעים ולא טמאים בצד טהורים ולא טהורים בצד טמאים ועל מה אנו מצווין על השער הזה שנאמר (תהלים קי"ח) זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו:

נושא הדרשה: ותאמרנה-לה: כי-אתך נשוב, לעמך.
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:
<p>ותאמרנה-לה: כי-אתך נשוב, לעמך. ותאמר נעמי שבנה בנתי, למה תלכנה עמי: העוד-לי בנים במעי, והיו לכם לאנשים. שבנה בנתי לכן, כי זקנתי מהיות כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:</p> <p>(קהלת א') מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות (2165ת)</p> <p>(ישעיה י"ד) תחתיך יוצע רמה ומכסך תולעה (1921ת)</p> <p>(קהלת ד') הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו (1644)</p> <p>(תהלים קי"ח) זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו (1186ס"ת)</p> <p>ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:</p> <p>(גימ' 6916)</p>

ד דילמא ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא הוו יתבין לעיין באורייתא בהדין בית מדרשא רבא דטבריא בערובת פיסחא ואית דאמרי בערובת צומא רבא ושמעי קלהון דברייאתא בייבין אמר ליה אילין ברייתא מה עסקון אמר דאית ליה זבן ודלית ליה אזיל לגבי מרי עבדתיה והוא יהיב ליה אמר ליה אם כן הוא אף אנא איזיל גבי מרי עבדתי והוא יהב לי נפק וצלי בהדא אילוסיס דטבריא וחזא חד ידא מושטא ליה חדא מרגליתא אזל טעין גבי רבינו א"ל הדא מנא אית לך הדא מילא דאיסטופיטא היא אלא הא לך תלתא דינרין ואזל ועבד ליקרא דיומא ובתר יומא טבא אגן שטחין קליה ומה דהוא עביד טימיתה תיסב נסב תלתא דינרין ואזיל זבן זבוניה ועל לביתיה אמרה ליה דביתהו שמעון שרית גניב כל פעלך לית היא אלא מאה מנה ואילן זבינתה מה אינון מיד תני לה עובדא אמרה ליה מאי את בעי תהי גנונך חסר מן דחברך חדא מרגליתא לעלמא דאתי אמר לה ומה נעבד אמרה ליה זיל תחזור זבינתה למריהון ודינריא למריהון ומרגליתא למרא כד שמע רבינו מצטער שלח ואיתיתה אמר לה כל הדין צערא צערת להדין צדיקא אמרה ליה מה את בעי דיהא גנוניה חסר מדידכון חדא מרגליתא לעלמא דאתי אמר לה ואין הוה חסר לית בן ממלייה יתיה

אמרה ליה רבי בהדין עלמא זכינן מחמי אפך ולא אר"ל כל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו והודה לה ולא עוד אלא שדרכן של עליונים ליתן ואין דרכן ליטול הנס האחרון קשה מן הראשון מנסיב ליה הות ידא ארעיא (למטה) ומי מושטא ליה הוה ידא עילאה כאיניש דמוזיף לחבריה:

ה [יתח] ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה א"ר יהודה ב"ר סימון בא וראה כמה חביבים הגרים לפני המקום כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה הכתוב לנעמי:

ו [יט] ותלכנה שתיהן א"ר שמואל בר' סימון אותו היום קציר העומר היה דתנינן תמן כל העיירות הסמוכות לשם היו מתכנסות כדי שיהא נקצר בעסק גדול ויש אומרים אבצן היה משיא את בנותיו אותו היום ר' תנחומא בשם ר' עזריה ור' מנחמא בשם ר' יהושע בר אבין כתיב (תהלים פ"ט) יהוה צבאות מי כמוך חסין יה שמוציא דברים בעונתן אשתו של בעז מתה באותו היום ונתכנסו כל ישראל לגמילות חסדים וזיל כל עמא לגמילות חסדא נכנסה רות עם נעמי והיתה זו יוצאת וזו נכנסה ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי זו היא שמעשיה נאים ונעימים לשעבר היתה מהלכת באיסקפטיאות שלה ועכשיו היא מהלכת יחיפה ואת אמרת הזאת נעמי לשעבר היתה מכסה בבגדי מילתין ועכשיו היא מכסה בסמרטוטין ואת אמרת הזאת נעמי לשעבר היו פניה מאדימות מכח מאכל ומשתה ועכשיו פניה מוריקות מן רעבון ואת אמרת הזאת נעמי ואומרת להן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרה בר קפרא אמר לפרה הדיוטית שהעמידוה בעליה בשוק אמר דדיינית היא ומשוה תלמים תלמים היא אמרין אין רדיינית אילין מכותיה דאית בה מה אינון כך אמרה נעמי למה ויהוה ענה בי ושדי הרע לי:

ז [כא] אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהוה מלאה הלכתי בבנים ומלאה בבנות ד"א אני מלאה הלכתי שהייתי מעוברת למה תקראנה לי נעמי ויהוה ענה בי ענה בי מדת הדין המד"א (שמות כב) אם ענה תענה אותו ד"א ויהוה ענה בי העיד עלי כמד"א (דברים י"ט) שקר ענה באחיו ד"א ויהוה ענה בי כל ענייניה לא הוה אלא בי לפי שבעולם הזה ויהוה ענה בי אבל לעתיד לבא מה כתיב (ירמיה ל"ב) וששתי עליהם להיטיב אותם.

פרשה ד

פרשה ד א זה שאמר הכתוב (ד"ה א' ח') ושחרים הוליד בשדה מואב אליהו ז"ל שאל את ר' נהוראי אמה ליה מה דין דכתיב ושחרים הוליד בשדה מואב א"ל גדול שהוליד בשדה מואב מן שלחו אותם שהיו משבט בנימין דכתיב (שופטים כ') וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבט בנימין לאמר ד"א ושחרים זה בעז ולמה נקרא שמו שחרים שהיה משוחרר מן העונות הוליד בשדה מואב שהוליד מרות המואביה מן שלחו שהיה משבט יהודה שנאמר (בראשית מ"ו) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף (ד"ה א' ח') חושים ואת בערא נשיו ויש אדם מוליד נשיו אלא שחש כנמר וביאר את ההלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית וילד מן חודש אשתו לא צורכה אלא וילד מן בערא אשתו אלא בימיו נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כתוב אחד אומר יתרא הישמעאלי וכתוב אחד אומר יתרא הישראל ריב"ל אמר הוא יתרא הישראל הוא יתרא הישמעאלי ר' שמואל בר נחמן ורבנן ר' שמואל אמר ישמעאלי היה ואת אמרת ישראל אלא ישמעאלי היה ונכנס לבית המדרש ומצאו לישי יושב ודורש כן (ישעיה מ"ה) פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ וגו' נתגייר ונתן לו בתו רבנן אמרין ישראל היה ואת אמרת ישמעאלי אלא ישראל היה

וחגר חרבו כישמעאלי ונעץ החרב באמצע בית המדרש ואמר או אהרוג או אהרג עד שאני מקיים הלכה לרבים שכל שיבטל הלכה זו בחרב הזאת אני מתיז את ראשו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית:

הנושא: ותשב נעמי, ורות המואביה כלתה עמה, השבה, משדי מואב; והמה, באו בית לחם
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

למה תקראנה לי, נעמי, ויהוה ענה בי, ושדי הרע לי. ותשב נעמי, ורות המואביה כלתה עמה, השבה, משדי מואב; והמה, באו בית לחם, בתחלת, קציר שערים. (גימ' 7104)
כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(ד"ה א' ח') ושחרים הוליד בשדה מואב (979)
 (שופטים כ') וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבט בנימין לאמר (2419)
 (בראשית מ"ו) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף (1144)
 (ד"ה א' ח') חושים ואת בערא נשיו (1410)
 (ישעיה מ"ה) פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ (1152)
ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 7104)

ב [כב] ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה משדי מואב זו היא ששבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שעורים א"ר שמואל בר נחמן כל מקום שנאמר קציר שעורים בקציר העומר הכתוב מדבר קציר חטים בשתי הלחם הכתוב מדבר קציר סתם משמש לכאן ולכאן:

ג [א] ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל מודע קרוב אמר ר' אבהו נפיל נסיב לנפילא מה הם מעמידין גבורי חיל בעז נסיב לרות מה הם מעמידין דוד (שמואל א' ט"ז) יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר ויהוה עמו יודע נגן במקרא וגבור חיל במשנה ואיש מלחמה שיוודע לישא וליתן במלחמתה של תורה ונבון דבר במעשה הטוב ואיש תואר בתלמוד ד"א ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר ואיש תואר שמאיר פנים בהלכה ויהוה עמו הלכה כדבריו ממשפחת אלימלך ושמו בועז הרשעים הן קודמין לשמן (ש"א י"ז) גלית שמו (שם כ"א) נבל שמו (ש"ב כ') שבע בן בכרי שמו אבל הצדיקים שמן קודמין (ש"א ט"ו) ושמו קיש (שם) ושמו שאול (שם י"ז) ושמו ישי (אסתר ב') ושמו מרדכי (ש"א א') ושמו אלקנה ושמו בועז דומין לבוראם שנאמר (שמות ו') ושמי יהוה לא נודעתי להם אתיבון ליה (בראשית כ"ד) ושמו לבן א"ר יצחק פרדכסוס רבי ברכיה אמר מלובן ברשע והכתיב (שמואל א' ח') ובני שמואל שם הבכור יואל ושם משנהו אביה רבן אמרי מה זה רשע אף זה רשע ור' יהודה בר' סימון שנשתנו למעשה וזכו לרוח הקדש שנאמר (יואל א') דבר יהוה אשר היה אל יואל בן פתואל:

נושא הדרשה: ולנעמי מודע לאישה, איש גיבור חיל--ממשפחת, אלימלך: ושמו, בועז.
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ולנעמי מודע לאישה, איש גיבור חיל--ממשפחת, אלימלך: ושמו, בועז. ותאמר רות המואבייה אל-נועמי, אלכה-נא השדה ואלקוטה בשיבולים--אחר, אשר אמצא-חן בעיניו; ותאמר לה, לכי בתי. ותלך ותבוא ותלקט בשדה, אחרי הקוצרים; וייקר מקרהא--חלקת השדה לבועז, אשר ממשפחת. (גימ' 12818)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(שמואל א' ט"ז) יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה

(2527ס"פ)	ונבון דבר ואיש תאר ויהוה עמו יודע נגן
(789)	(ש"א י"ז) גלית שמו
(428)	(שם כ"א) נבל שמו
(1015אה)	(ש"ב כ') שבע בן בכרי שמו
(762)	(ש"א ט') ושמו קיש
(689)	(שם) ושמו שאול
(672)	(שם י"ז) ושמו ישי
(626)	(אסתר ב') ושמו מרדכי
(538)	(ש"א א') ושמו אלקנה
(1028)	(שמות ו') ושמי יהוה לא נודעתי להם
(484ס"פ)	(בראשית כ"ד) ושמו לבן
(1830)	(שמואל א' ח') ובני שמואל שם הבכור יואל ושם משנהו אביה
(1430ס"פ)	(יואל א') דבר יהוה אשר היה אל יואל בן פתואל
(גימ' 12818)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ד [ב] ותאמר רות המואביה אל נעמי אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו רבי ינאי אמר בת ארבעים שנה היתה ואין קוראין בת אלא לבת ארבעים שנה ותלך ותבא עד כדון לא אזלת ואת אמרת ותבא רבי יהודה בר' סימון אמר התחילה מסיימת לפניך הדרכים ויקר מקרה א"ר יוחנן כל הרואה אותה מריק קרי חלקת השדה ממשפחת אלימלך שניתן לה ממי שהוא ראוי ליפול בחלקה:

ה [ד] והנה בועז בא מבית לחם ר' תנחומא בשם רבנן אמר שלשה דברים גזרו בית דין של מטה והסכימו עמהם בית דין של מעלה ואלו הן לשאול שלום בשם ומגלת אסתר ומעשרות שאילת שלום מניין שנאמר (ירמיה כ"ג) החושבים להשכיח את עמי שמי אימתי חשבו בימי עתליהו ורבנן אמרין בימי חנניה מישאל ועזריה ר' חנניה בשם ר' יהודה ברבי סימון בימי מרדכי ואסתר ועמד בועז ובית דינו והתקינו לשאול שלום בשם שנאמר והנה בעז בא מבית לחם וגוי' וכן המלאך אמר לגדעון (שופטים ו') יהוה עמך גבור החיל מגלת אסתר מניין רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר יצחק מה עשו מרדכי ואסתר כתבו אגרות ושלחו לכל בני הגולה ואמרו מקבלים אתם עליכם להיות עושים את שני הימים האלה שלחו ואמרו לא דיינו צרותיו של המן אלא שאתם מטריחין עלינו לעשות שני הימים האלה ואמרו להם אם מדבר זה אתם מתייראין הרי היא כתובה בין הכרכים שנאמר (אסתר ט') הלא הם כתובים על ספר דברי הימים מה עשו כתבו אגרת שנייה ושלחו להם (שם) את אגרת הפורים הזאת השנית רבי חלבו בש"ר שמואל בר נחמן שמונים וחמשה זקנים ומהם שלשים וכמה נביאים היו שהיו מצטערים על הפסוק הזה (ויקרא כ"ז) אלה המצות אשר צוה יהוה את משה אלה אין להוסיף ואין לגרוע ואין נביא רשאי לחדש דבר עוד מעתה ומרדכי ואסתר מבקשין ממנו לחדש דבר עלינו עד שהאיר הקדוש ברוך הוא עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים בתורה דכתיב (שמות י"ז) כתוב זאת זכרון בספר בנביאים דכתיב (מלאכי ג') אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב בספר וגוי' בכתובים

שנאמר הלא הם כתובים על ספר דברי הימים רב ור' חנינא ור' יונתן ובר קפרא וריב"ל אמרו המגילה הזאת אין נאמרה מפי בית דין מסיני נאמרה אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה ומניין שהסכים הקב"ה עליהם רב אמר (אסתר ט') קימו וקבלו היהודים לא כתיב וקבל כתיב רבן של יהודים קיבל מעשרות מניין דא"ר ברכיה בשם (ר') קריצפה בעון תרומות ומעשרות גלו שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן אמר כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן מה עשו אנשי כנסת הגדולה כתבו ספר ושטחוהו בעזרה ובשחרית עמדו ומצאוהו חתום הה"ד (נחמיה י') ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה וכותבים ועל החתום כתוב אחד אומר ועל החתום וכתוב אחד אומר ועל החתומים היאך אלא ועל החתום זה בית דין של מעלה ועל החתומים זה בית דין של מטה ויש אומרים אף חרמה של יריחו וכן אמר הקדוש ברוך הוא אל יהושע (יהושע ז') חטא ישראל ולא יהושע גזר אלא מלמד שאף הקב"ה הסכים עמו:

נושא הדרשה: והנה-בועז, בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים, יהוה עימכם;
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

והנה-בועז, בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים, יהוה עימכם; ויאמרו לו, יברכך יהוה. ויאמר בועז לנערו, הניצב על-הקוצרים: למי, הנערה הזאת. ויען, הנער הניצב על-הקוצרים--וואמר: נערה מואבייה היא, השבה עם-נועמי משדה מואב. ותאמר, אלקוטה-נא ואספתי בעומרים, אחרי, הקוצרים; ותבוא ותעמוד, מאז הבוקר ועד-עתה--זה שבתה הבית, מעט. ויאמר בועז אל-רות הלוא שמעת בתי, אל-תלכי ללקוט בשדה

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

- (ירמיה כ"ג) החושבים להשכיח את עמי שמי (1620ת)
- (שופטים ו') יהוה עמך גבור החיל (420)
- (אסתר ט') הלא הם כתובים על ספר דברי הימים (1345א)
- (שם) את אגרת הפורים הזאת השנית (2524)
- (ויקרא כ"ז) אלה המצות אשר צוה יהוה את משה (1951)
- (שמות י"ז) כתוב זאת זכרון בספר בנביאים (1576)
- (מלאכי ג') אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב (2837א)
- יהוה וישמע ויכתב בספר (2837א)
- (אסתר ט') קימו וקבלו היהודים (380)
- (נחמיה י') ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה (2843)
- וכותבים ועל החתום כתוב אחד (2843)
- (יהושע ז') חטא ישראל (559)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 16055)

ט [ד] ויאמר בועז לנערו הנצב על הקוצרים על כמה היה ממונה א"ר אליעזר בר מרים על ארבעים ושנים היה ממונה מן הדא (ד"ה ב' ב') ויספר שלמה את כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל וגו' ויעש מהם שבעים אלף סבל וגו' דעבד כן יכיל קאים וידע מה דהוא עבד למי הנערה הזאת ולא הוה חכים לה אלא כיון שראה אותה נעימה ומעשיה נאים התחיל שואל עליה כל הנשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת כל הנשים מסלקות כליהם וזו משלשלת כליה כל הנשים משחקות עם הקוצרים וזו מצנעת עצמה כל הנשים מלקטות בין העמרים וזו מלקטת מן ההפקר ודכוותיה

(שמואל א' י"ז) וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי ולא הוה חכים ליה אתמול הוה משלח לאמר לישי (שם ט"ז) יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני ועכשיו הוא שואל עליו אלא כיון שראה שאול את ראש הפלשתי בידו התחיל שואל עליו אם מפרץ הוא מלך הוא אם מזרח הוא שופט הוא והיה שם דואג האדומי באותה שעה ואמר לו אפילו הוא מפרץ לא פסול הוא לא פסול משפחה הוא לא מרות המואביה הוא א"ל אבנר ולא כבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית א"ל אם כן אדומי ולא אדומית מצרי ולא מצרית אנשים למה נתרחקו לא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים היה להם לנשים להוציא לקראת נשים נתעלמה הלכה מעיניו של אבנר לשעה אמר לו שאול הלכה שנתעלמה מעיניך צא ושאל לשמואל ובית דינו כיון שבא אצל שמואל בבית דינו אמר לו הדא מניין אית לך לא מן דואג דואג מיני הוא ואינו יוצא בשלום מן העולם להוציאך חלק אי אפשר דכתיב (תהלים מ"ה) כל כבודה בת מלך פנימה לאשה שלא להוציא ולאיש להוציא (דברים כ"ג) ואשר שכר עליך לאיש ליתן שכר ולא לאשה ויען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא ואת אמרת מעשיה נאים ונעימים אלא רבתה רפתה לה:

נושא הדרשה: ויאמר בועז לנערו, הניצב על-הקוצרים: למי, הנערה הזאת.

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ו**יאמר בועז לנערו, הניצב על-הקוצרים: למי, הנערה הזאת. ויען, הנער הניצב על-הקוצרים--**

ו**יאמר: נערה מואבייה היא, השבה עם-נועמי משדה מואב. ותאמר, אלקוטה-נא ואספתי**

בעומרים, אחרי, הקוצרים; ותבוא ותעמוד, מאז הבוקר ועד- (גימ' 8892)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(ד"ה ב' ב') ויספר שלמה את כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל (3181)

(שמואל א' י"ז) וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי (3048)

(שם ט"ז) יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני (720)

(תהלים מ"ה) כל כבודה בת מלך פנימה (את786)

(דברים כ"ג) ואשר שכר עליך (1157)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 8892)

י [ז] ותאמר אלקוטה נא ואספתי בעמרים וגוי מעט תפסה לוקו מאותה שבבית שהיא מצפה לה:

יא [ח] ויאמר בועז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר על שם (שמות כ') לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וגם לא תעבורי מזה על שם (שם ט"ו) זה אלי ואנוהו וכה תדבקין עם נערותי אלו הצדיקים שקרויין נערים שנאמר (איוב מ') התשחק בו כצפור ותקשרנו לנערותיך:

יב [ט] עיניך בשדה אשר יקצורו והלכת אחריהן הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים עיניך זו סנהדרין מאתים וארבעים ושמנה אברים שיש באדם אינן הולכין אלא אחר העינים הדא שנאמר עיניך וגוי והלכת אחריהן לבלתי נגעך שלא לרחוק וצמית והלכת אל הכלים אלו הצדיקים שקרויין כלים שנאמר (ש"ב א') איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה ושתית מאשר ישאבון הנערים זה בית השואבה ולמה נקרא שמה שואבה שמשם היו שואבין רוח הקדש שנאמר (ישעיה י"ב) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה.

פרשה ה

פרשה ה א הוא היה עם דוד בפס דמים (ד"ה א' י"א) רבי יוחנן אמר בחקל סומקתא רבי שמואל בר נחמני אמר בפס דמים שמשם פסקו דמים (שם) והפלשתים נאספו שם למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים כתוב אחד אומר שעורים וכתוב אחד אומר (שמואל ב' כ"ג) עדשים רבי יעקב אמר עדשים היו אלא שהיתה ענבותן דומין לשעורין ר' לוי אמר הפלשתים שבאו גבוהים כשעורים והלכו נמוכים כעדשים ויתיצבו בתוך החלקה ויצילוה וכתוב אחד אומר ויצילה אלא מלמד שהחזירוה לבעליה שהיתה חביבה עליהם כשדה מלאה כרכום ר' שמואל בר נחמן אמר שנה אחת היתה ושתי שדות היו פשיטא ליה לאבד וליתן דמים מה צריכה אין תאמר לאבד אבל לא ליתן דמים עד כדון היא צריכה אי זו מהן לאבד של עדשים או של שעורים של עדשים אוכל אדם של שעורים אוכל בהמה של עדשים אין העומד קרב מהן ושל שעורים קרב מהן של עדשים אין מפרישין מהן חלה של שעורים מפרישין חלה רבנן אמרין שדה אחת היתה ושתי שנים היו והלא נלמד משל אשתקד שאין למדין ממעשה (ד"ה א' י"א) ויתאו דוד ויאמר מי ישקני מים ר' חייא אמר הלכה נצרכה לו ויבקעו השלשה ולמה שלשה שאין הלכה מתבררת אלא בשלשה וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער וישאו ויביאו אל דוד ולא אבה דוד לשתותם ולא אבה שתקבע הלכה לשמן עשאה מסכתא וקבעה הלכה לדורות מלך פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו בר קפרא אמר חג היה וניסוך המים היה וויתור במה היה ויבקעו השלשה ולמה היו שלשה אחד הורג ואחד מפנה את ההרוגים ואחד מכניס הצלוחית בטהרה ר' חוניא בשם ר' יוסף הלכות שבויה נצרכה ליה ר' שמעון ברבי אמר בנין בית המקדש תבע:

נושא הדרשה: ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה,

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

של-תשלו לה, מן-הצבתים; ועזבתם ולקטה, ולא תגערו-בה. ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה,

(גימ' 5814)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(ד"ה א' י"א) הוא היה עם דוד בפס דמים

(417אתה)

(שם) והפלשתים נאספו שם למלחמה ותהי

(3589אתה)

חלקת השדה מלאה שעורים

(464ס"פ)

עדשים (שמואל ב' כ"ג)

(1344ס"פ)

(ד"ה א' י"א) ויתאו דוד ויאמר מי ישקני מים

(גימ' 5814)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ב [י] ותפל על פניה ותשתחו ארצה וגו' מלמד שנתנבאה שהוא עתיד להכירה כדרך כל הארץ:

ג [יא] ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד לי למה שתי פעמים הגד הוגד לי הוגד לי בבית הוגד לי בשדה כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך שאין תלמוד לומר בחיי אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך זו איפרכי שלך ותעזבי אביך ואמך מעבודת כוכבים שלך שנאמר (ירמיה ב') אומרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתני וארץ מולדתך זו שכונתה ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום שאלו תמול שלשום לא היית:

ד [יב] ישלם יהוה פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם יהוה א"ר חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו א"ר אבון שמענו שיש כנפים לארץ שנאמר (ישעיה כ"ד) מכנף הארץ זמירות שמענו וכנפים לשמש שנאמר (מלאכי ג') וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וכנפים לחיות שנאמר (יחזקאל ג') וקול כנפי החיות וכנפים לכרובים שנאמר (מ"א ח') כי הכרובים פורשי כנפים וכנפים לשרפים שנאמר (ישעיה ו') שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדול כחה של צדקה וכמה גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ ולא בצל כנפי שמש ולא בצל כנפי חיות ולא בצל כנפי כרובים ולא בצל כנפי שרפים אלא בצל מי שאמר והיה העולם שנאמר (תהלים ל"ו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיהם יחסיון:

נושא הדרשה: ישלם יהוה, פעלך; ותהי משכורתך שלמה, מעם יהוה אלהי ישראל
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ישלם יהוה, פעלך; ותהי משכורתך שלמה, מעם יהוה אלהי ישראל, אשר-באת, לחסות תחת-כנפיו. ותאמר אמצא-חן בעיניך אדוני, כי נחמתני, וכי דברת, על-לב שפחתך; ואנכי לא אהיה, כאחת שפחתך. (גימ' 10147)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(2491)	ישעיה כ"ד) מכנף הארץ זמירות שמענו וכנפים לשמש
(2173ר"ת)	(מלאכי ג') וזרחו לכם יראי שמי שמש
(693)	(מלאכי ג') צדקה ומרפא בכנפיה
(731)	(יחזקאל ג') וקול כנפי החיות
(1109)	(מ"א ח') כי הכרובים פורשי כנפים
(1823תה)	(ישעיה ו') שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים
(1127א)	(תהלים ל"ו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיהם יחסיון
(גימ' 10147)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ה [יג] ותאמר אמצא חן בעיניך אדוני וגוי' ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך אמר לה חס ושלוש אין את מן האמהות אלא מן האימהות ודכוותה (במדבר ל"ב) ונבח הלך וילכוד את קנת ואת בנותיה וגוי' מלמד שלא עמד לה אותו השם ודכוותה (זכריה ה) ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער מלמד שאין לשקר תשועה:

ו [יד] ויאמר לה בועז לעת האכל גשי הלום רי יוחנן (נ"א יונתן) פתר בה שית שטין מדבר בדוד גשי הלום קרובי למלכות ואין הלום אלא מלכות הה"ד (שמואל ב' ז') כי הביאותני עד הלום ואכלת מן הלחם זו לחמה של מלכות וטבלת פתך בחומץ אלו היסורין שנאמר (תהלים ו') יהוה אל באפך תוכיחני ותשב מצד הקוצרים שנוצדה ממנו המלכות לשעה דאמר רב הונא כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום לא עלו מן המנין שהיה מתכפר לו בשעירה כהדיוט ויצבט לה קלי שחזרה לו מלכותו שנאמר (תהלים כ') עתה ידעתי כי הושיע יהוה משיחו ותאכל ותשבע ותותר אוכל בעולם הזה ואוכל לימות המשיח ואוכל לעתיד לבא ד"א גשי הלום מדבר בשלמה גשי הלום קרובי למלכות ואכלת מן הלחם זו לחמה של מלכות שנאמר (מלכים א' ד') ויהי לחם שלמה ליום

אחד ששים כר קמח ושלישים כר סלת וטבלת פתך בחומץ זה לכלוך מעשים ותשב מצד הקוצרים שנוצדה לו מלכותו לשעה דא"ר יוחאי בר חנינא מלאך ירד בדמות שלמה וישב לו על כסאו והיה מחזר שלמה על פתחי ישראל ואומר (קהלת א') אני קהלת (בן דוד) הייתי מלך על ישראל בירושלם מה היתה אחת מהן עושה היתה נותנת לפניו קערה של גרישין ומכה אותו בקנה על ראשו ואומרת לו ולא שלמה יושב על כסאו ואתה אומר אני שלמה מלך ישראל ויצבט לה קלי שחזרה לו מלכותו ותאכל ותשבע ותותר אוכל בעולם הזה אוכל לימות המשיח אוכל בעולם הבא ד"א גשי הלום מדבר בחזקיהו גשי הלום קרובי למלכות ואכלת מן הלחם זו לחמה של מלכות וטבלת פתך בחומץ אלו היסורין שנאמר (ישעיה ל"ח) ויאמר ישעיהו ישאו דבלת תאנים ותשב מצד הקוצרים שנוצדה לו מלכותו לשעה כמה דתימא (שם ל"ז) ויאמר חזקיהו יום צרה ותוכחה ויצבט לה קלי שחזרה לו מלכותו שנאמר (ד"ה ב' ל"ב) וינשא לעיני כל הגוים מאחרי כן ותאכל ותשבע ותותר אוכל בעולם הזה אוכל לימות המשיח אוכל לעולם הבא ד"א גשי הלום מדבר במנשה גשי הלום קרובי למלכות ואכלת מן הלחם זו לחמה של מלכות וטבלת פתך בחומץ מעשיו שלכלך מעשיו כחומץ ממעשים רעים ותשב מצד הקוצרים שנוצדה לו מלכותו לשעה דכתיב (ד"ה ב' ל"ג) וידבר יהוה אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא עליהם יהוה את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים ר' אבא בר כהנא אמר כירומניקאה א"ר לוי בר חיתא עשו לו מולה של נחושת והיו מסיקין האור מתחתיו והיה צווח צלם פלן צלם פלן שזבני כיון שראה שלא הועילוהו כלום אמר זכור הייתי שהיה אבא מקרא אותי (דברים ד') בצר לך ומצאוך וגו' כי אל רחום יהוה אלהיך אנא צווח ליה אין עני הא טב ואין לא עני הא כולה חדא היא כל אפיא שוין באותה שעה עמדו מלאכי השרת וסתמו כל החלונות של מעלה ואמרו לפניו רבון העולם אדם שהעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה אמר להם אם איני מקבלו בתשובה הריני נועל פתח בפני כל בעלי תשובה מה עשה הקדוש ברוך הוא חתר לו חתירה מתחת כסא כבודו ממקום שאין מלאך יכול לשלוט הה"ד (ד"ה ב' ל"ג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו א"ר לוי בערביא צווחין לחתירה עתירה ויצבט לה קלי שחזרה לו מלכותו שנאמר (שם) וישיבהו ירושלם למלכותו ובמה השיבו ר' שמואל בשם ר' אחא ברוח השיבו המד"א משיב הרוח ותאכל ותשבע ותותר אוכל בעולם הזה אוכל לימות המשיח אוכל לעולם הבא ד"א מדבר במלך המשיח גשי הלום קרובי למלכות ואכלת מן הלחם זה לחמה של מלכות וטבלת פתך בחומץ אלו היסורין שנאמר (ישעיה נ"ג) והוא מחולל מפשעינו ותשב מצד הקוצרים שעתידה מלכותו ליצד ממנו לשעה שנאמר (זכריה י"ד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ונלכדה העיר ויצבט לה קלי שהיא עתידה לחזור לו שנאמר (ישעיה י"א) והכה ארץ בשבט פיו ר' ברכיה בשם ר' לוי כגואל הראשון כך גואל האחרון מה הגואל הראשון נגלה וחזר ונכסה מהן וכמה נכסה מהן שלשה חדשים שנאמר ויפגעו את משה ואת אהרן אף גואל אחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהם וכמה נכסה מהם ר' תנחומא בשם רבנן ארבעין וחמשה יום הה"ד (דניאל י"ב) ומעת הוסר התמיד וגו' וכתוב (שם) אשרי המחכה ויגיע וגו' אילין יתיריא מה אינון ר' יצחק בן קצרתה משום ר' יונה אלו ארבעים וחמשה ימים שישאל קוטפים מלוח ואוכלים הה"ד (איוב ל') הקוטפים מלוח עלי שיח לאיכן הוא מוליכן מן הארץ למדבר יהודה שנאמר (הושע ב') הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר מאן דאמר למדבר סיחון ועוג שנאמר (שם י"ב) עוד אושיבך באהלים כימי מועד וכל שהוא מאמין לו וחיה ומי שאינו מאמין לו הולך לאומות העולם והן ממיתין אותו א"ר יצחק בר מריון בסוף הקב"ה נגלה עליהם ומוריד להן מן ואין כל חדש תחת השמש ד"א גשי הלום מדבר בבוועז קרובי להכא ואכלת מן הלחם זה לחמן של קוצרים וטבלת פתך בחומץ דרך הקוצרים להיותן טובלין בחומץ פתן רבי יונתן מכאן שמוציאין מיני חומצנין לגרנות ותשב מצד הקוצרים בצד

הקוצרים ודאי ויצבט לה קלי קליל זעיר בשתי אצבעותיו אמר רבי יצחק את שמע מינה תרתי או ברכה שרת באצבעותיו של אותו צדיק או ברכה שרת במעיה של אותה צדקת ממה דכתיב ותאכל ותשבע ותותר נראין הדברים שהברכה שרת במעיה של אותה צדקת א"ר יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם שאלו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו (בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפו היה מוליכו אצל אביו ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו ואלו היה יודע בעז שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר עגלות מפותמות היה מאכילה ר' כהן ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו כשאדם עושה מצוה מי כותבה אליהו כותבה ומלך המשיח והקדוש ב"ה חותם על ידיהם הה"ד (מלאכי ג') אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו וגו':

נושא הדרשה: ויאמר לה בעז לעת האכל, גשי הלם ואכלת מן-הלחם, וטבלת פתך, בחמץ
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויאמר לה בעז לעת האכל, גשי הלם ואכלת מן-הלחם, וטבלת פתך, בחמץ; ותשב, מצד הקצרים, ויצבט-לה קלי, ותאכל ותשבע ותתר. ותקם, ללקט; ויצו בעז את-נעריו לאמר, גם בין העמרים תלקט--ולא תכלימוהו. וגם של-תשלו לה, מן-הצבתים; ועזבתם ולקטה, ולא תגערו-בה. ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה, ויהי כאיפה שערים. ותשא ותבוא העיר, ותרא חמותה את אשר-לקטה; ותוצא, ותתן-לה, את אשר-הותרה, משבעה. ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום, ואנה עשית--יהי מכירך, ברוך; ותגד לחמותה, את אשר-עשתה עמו, ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום, בעז. ותאמר נעמי לכלתה, ברוך הוא ליהוה, אשר לא-עזב חסדו, את-החיים

(גימ' 35329)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

- (שמואל ב' ז') כי הביאותני עד הלום ואכלת מן הלחם (1299)
- (תהלים ו') יהוה אל באפך תוכיחני (664)
- (תהלים כ') עתה ידעתי כי הושיע יהוה משיחו (1780)
- (מלכים א' ד') ויהי לחם שלמה ליום אחד ששים כר קמח (2997)
- ושלשים כר סלת
- (קהלת א') אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם (2350)
- (ישעיה ל"ח) ויאמר ישעיהו ישאו דבלת תאנים (1912)
- (שם ל"ז) ויאמר חזקיהו יום צרה ותוכחה (1189)
- (ד"ה ב' ל"ב) וינשא לעיני כל הגוים מאחרי כן (980)
- (ד"ה ב' ל"ג) וידבר יהוה אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא עליהם יהוה את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים (4651א)
- (דברים ד') בצר לך ומצאוך כי אל רחום יהוה אלהיך (912)
- (ד"ה ב' ל"ג) ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנתו (2615)
- (שם) וישיבהו ירושלם למלכותו (1457)
- (ישעיה נ"ג) והוא מחולל מפשעינו (691ת)
- (זכריה י"ד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלם

(2242)	למלחמה ונלכדה העיר
(736)	(ישעיה י"א) והכה ארץ בשבט פיו
(1246)	(דניאל י"ב) ומעת הוסר התמיד
(688)	(שם) אשרי המחכה ויגיע
(762)	(איוב ל') הקוטפים מלוח עלי שיח
(1409)	(הושע ב') הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר
(707)	(שם י"ב) עוד אושיבך באהלים כימי מועד
(936)	(בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם
(1966)	(שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך בתופים ובמחולות
(1140)	(מלאכי ג') אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו
(גימ' 35329)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ז [טו] ותקם ללקט וגם שול תשולו לה מן הצבתים ר' יוחנן היה מבדר סלעים כדי לזכות בהן ר' שמעון בר בא רבינו היה מבקר גרישין כדי לזכות בהן ר' שמעון בן חלפתא:

ח [יז] ותלקט בשדה עד הערב וגו' וכמה היא איפה ר' יוחנן אמר ג' סאין דתנינן האיפה ג' סאין ותשא ותבא העיר:

ט [יט] ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום תני בשם ר' יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית שכן אמרה רות לנעמי שם האיש אשר עשיתי עמו היום ולא אמרה אשר עשה עמי אלא אשר עשיתי עמו הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת א"ר יוסי יען וביען הוא יען הוא עני א"ר שילה דנווה האביון הונך ביה אר"ג כתיב (דברים ט"ז) כי בגלל הדבר הזה גלגל הוא שחוזר בעולם על הכל דמי לגלגל אנטייליא דמלא מתרוקן דמתרוקן מתמלי בר קפרא אמר אין לך אדם שאינו בא למדה זו ואם לאו הוא בא בנו ואם לא בנו בא בן בנו תני ר' אליעזר בן יעקב אומר נקמתן של עובדי כוכבים ביד ישראל ונקמתן של ישראל ביד ענייהן נקמתן של עובדי כוכבים ביד ישראל שנאמר (יחזקאל כ"ה) ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל נקמתן של ישראל ביד ענייהן שנאמר (דברים ט"ו) וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא א"ר אבון העני הזה עומד על פתחך והקב"ה עומד על ימינו אם נתת לו זה שעומד על ימינו מברכך ואם לאו הוא עתיד ליפרע מאותו האיש שנאמר (תהלים ק"ט) כי יעמוד לימין אביון א"ר אבהו צריכין אנו להחזיק טובה לרמאין שבהן דלמא רבי יוחנן וריש לקיש הוי נחתי מסחו בהדא דמוסיין דטבריא ופגע בהון חד מסכן אמר להון זכון בי אמרין ליה כי נפקין אנן זכין בך נפקין אשכחון יתיה דמית אמרין הואיל ולא זכינן ביה בחיוהי נטפל במיתתיה כי קיימין מסחיין יתיה אשכחין כיס דדנרי גביה אמרין יאות א"ר אבהו צריכין אנו להחזיק טובה לרמאין שבהן שאילו לא הרמאין שבהן כיון שרואה אדם אחד מהן שואל צדקה ממנו ולא היה נותן לו מיד היה נענש למיתה:

י [כ] ותאמר נעמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא עזב חסדו את החיים שזן ופרנס את החיים ואת המתים שנטפל בתכריכיהון ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מגואלנו הוא א"ר שמואל בר נחמן בעז גדול הדור היה והאשה עשתה אותו קרוב שנאמר קרוב לנו האיש:

יא [כא] ותאמר רות המואביה גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין א"ר חנין בר לוי בודאי מואביה היא זו הוא אמר וכה תדבקין עם נערוטי והיא אמרה עם הנערים אשר לי ותדבק בנערות בעז א"ר שמואל בר נחמן מתחלת קציר שעורים עד כלות קציר החטים שלשה חדשים ותשב את חמותה ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח ועתה הלא בעז מודעתנו:

יב [ג] ורחצת וסכת ורחצת מטנופת עבודת כוכבים שלך וסכת אלו מצות וצדקות ושמת שמלותיך עליך וכי ערומה היתה אלא אלו בגדי שבתא מכאן אמר רבי חנינא צריך אדם להיות לו שני עטפים אחד לחול ואחד לשבת וכך דרשה ר' שמלאי בצבורא בכון חבריא אמרו כעטיפתנו כחול כך עטיפתנו בשבתא אמר להון צריכין לשנות וירדת הגורן אמר לה זכותי תרד עמך ד"א וירדת הגורן מכאן שאין עושין גרנות אלא בנמוך שבעיר דלמא ר' שמעון בן חלפתא קבל מר' חייא חדא חקל אמר לו כמין היא עבדא אמר לו מאה כורין זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה א"ל לא אמר מרי דהיא עבדא מאה כורין זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה א"ל אין א"ל והיא עבדת פריה א"ל הן אקימתא אדרא אמר בגבוה שבעיר אמר לו ולא כן כתיב וירדת הגורן אעפ"כ אזל נפיחה והיא עבדה שארא:

יג [ד] ויהי בשכבו ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי אלי קרי ולא כתיב אמרה לה שמא יבא אחד מן הכלבים ויזדווג לי ואף על פי כן עלי לישב הדברים:

יד [ו] ותרד הגרן במואב כתיב (ירמיה מ"ח) אני ידעתי נאם יהוה עברתו ולא כן בדיו רבי חנינא בר פפא ור' סימון ורבנן ר' חנינא אמר תחלת עבודה של מואב לא היה לשם שמים אלא לשם זנות שנאמר (במדבר כ"ח) וישב ישראל בשטים וגו' בדיו לא כן עשו לשם זנות אלא לשם שמים ותעש בדיו לא נאמר אלא לא כן עשו לשם שמים אלא לשם זנות וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות רבנן אמרי תחלת עבודה לשם זנות וסופה לשם שמים שנאמר ותרד הגורן ותעש:

טו [ז] ויאכל בעז וישת וייטב לבו למה וייטב לבו שבירך על מזונו ד"א וייטב לבו שאכל מיני מתיקה אחר המזון שהיא מרגלת לשון לתורה ד"א וייטב לבו שעסק בדברי תורה שנאמר (תהלים קי"ט) טוב לי תורת פיך ד"א וייטב לבו שהיה מבקש אשה שנאמר (משלי י"ח) מצא אשה מצא טוב ויבא לשכב בקצה הערמה ר' יהודה נשיאה בעא קומי ר' פנחס בר חמא בעז גדול הדור היה ואת אמרת בקצה הערמה אמר לו לפי שהיו אותו הדור שטופים בזמה והיו נותנין שכר לזונות מן הגרנות הה"ד (הושע ט') אל תשמח ישראל אל גיל כעמים וגו' ואין דרכן של צדיקים לעשות כן ולא עוד אלא לפי שהצדיקים רחוקים מן הגזל וע"כ ממונם חביב עליהם.

פרשה ו

פרשה ו א חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך (תהלים קי"ט) רבי פנחס בשם רבי אליעזר בן יעקב כנור ונבל היו נתונים מראשותיו של דוד וכיון שהיה מגיע בחצות לילה היה עומד ומנגן בהם א"ר לוי כנור היה תלוי וכו' על משפטי צדקך משפטים שהבאת על פרעה שנאמר (בראשית י"ג) וינגע יהוה את פרעה נגעים גדולים וצדקות שעשית עם אברהם ושרה דבר אחר על משפטי צדקך משפטים שהבאת על המצריים וצדקות אשר עשית עם אבותינו במצרים שלא היו בידם מצות להתעסק בהם ויגאלו ונתת להם שתי מצות שיתעסקו בהם ויגאלו ואלו הן דם פסח ודם מילה א"ר לוי באותו הלילה נתערב דם הפסח עם דם המילה שנאמר (יחזקאל ט"ז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי ד"א על משפטי צדקך משפטים שהבאת על עמונים ומואבים וצדקות שעשית עם זקני ועם זקנתי שאילו החיש לה קללה אחת מאין הייתי בא ונתת בלבו וברכה שנאמר ברוכה את ליהוה בתי (משלי כ"ט) חרדת אדם יתן מוקש ובוטח ביהוה ישוגב רבי עקיבא הוה סליק לרומי אמר לבר בייתיה אזל זבון לי חדא מילא דשוויא מן שוקא אזל ואייתי ליה ציפרין אמר לו מפני מה שהית לצוד אמר לו מפני שהן מחרידות את האדם קרא עליו מקרא זה חרדת אדם יתן מוקש חרדה שהחריד יעקב ליצחק דכתיב (בראשית כ"ז) ויחרד יצחק חרדה ובדין היה שיקללנו אלא ובוטח ביהוה ישוגב נתת בלבו וברכו שנאמר (שם) גם ברוך יהיה חרדה שהחרידה רות לבועז דכתיב ויחרד האיש וילפת ובדין הוא שיקללנה אלא ובוטח ביהוה ישוגב נתת בלבו וברכה שנאמר ברוכה את ליהוה בתי וילפת לפתתו כחזיית התחיל ממשמש בשערה אמר רוחות אין להם שער אמר לה מי את רוח או אשה אמרה אשה פנויה את או אשת איש אמרה לו פנויה טמאה את או טהורה אמרה לו טהורה והנה אשה טהורה מכל הנשים שוכבת מרגלותיו שנאמר ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך וגו' אמר רבי ברכיה ארורים הרשעים להלן כתיב (בראשית ל"ט) ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי אבל הכא ופרשת כנפיך על אמתך:

נושא הדרשה: , ופרשת כנפך על-אמתך, כי גאל אתה.

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

בקצה הערמה ותבא בלט, ותגל מרגלתיו ותשכב. ויהי בחצי הלילה, ויחרד האיש וילפת; והנה אשה, שכבת מרגלתיו. ויאמר, מי-את; ותאמר, אנכי רות אמתך, ופרשת כנפך על-אמתך, כי גאל אתה.
(גימ' 10587)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(תהלים קי"ט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך (1980)

(בראשית י"ג) וינגע יהוה את פרעה נגעים גדולים (1187)

(יחזקאל ט"ז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר

לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי (2501)

(משלי כ"ט) חרדת אדם יתן מוקש ובוטח ביהוה ישוגב (ס"ת 2748)

(בראשית כ"ז) ויחרד יצחק חרדה (653)

(שם) גם ברוך יהיה (ת304)

(בראשית ל"ט) ותתפשהו בבגדו (1214)

(גימ' 10587)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

ב [י] ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך וגו' ר' יוחנן וריש לקיש ורבנן רבי יוחנן אמר לעולם אל ימנע אדם עצמו מלילך אצל זקן לברכו בועז היה בן שמונים שנה ולא נפקד כיון שהתפללה עליו אותה צדקת מיד נפקד שנאמר ותאמר נעמי ברוך הוא ליהוה ריש לקיש אמר רות בת ארבעים שנה היתה ולא נפקדה כיון שנשאת למחלון וכיון שהתפלל עליה אותו צדיק נפקדה שנאמר ויאמר ברוכה את ליהוה בתי ורבנן אמרין שניהם לא נפקדו אלא מברכותיהן של צדיקים שנאמר ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן יהוה את האשה היטבת חסדך האחרון מן הראשון וגו' א"ר שמואל בר רב יצחק האשה אוהבת בחור מסכן מזקן עשיר:

ג [יא] ועתה בתי אל תיראי ועתה כי אמנם כי גואל אנכי וגם יש גואל קרוב ממני רבנן וריב"ל רבנן סבירין טוב ואליםלך ובעז אחים היו ור' יהושע אמר שלמון ואליםלך וטוב היו אחים אתיבון ליה והא כתיב אשר לאחינו לאליםלך א"ל אין אדם נמנע לקרא לדודו אחיו:

ד [יג] ליני הלילה הלילה הזו את לנה בלא איש ואין את לנה לילה אחרת בלא איש והיה בבוקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגו' ר"מ הוה יתיב ודריש בהדין מדרשא דטבריא והוה אלישע רביה גזיז בשוקא רכיב על סוסיא בשבתא אמרו לר"מ הא אלישע רבך אתי גזיז בשוקא נפק לגביה א"ל במה הויתא עסיק א"ל (איוב מ"ב) ויהוה ברך את אחרית איוב מראשיתו אמר ליה ומה אמרת ביה אמר ליה ברך שהכפיל לו את ממונו אמר ליה עקיבא רבך לא היה אמר כן אלא ויהוה ברך את אחרית איוב מראשיתו בזכות תשובה ומעשים טובים שהיו בידו מראשיתו. א"ל ומה את אמרת תובן (קהלת ז') טוב אחרית דבר מראשיתו. אמר ליה ומה את אמרת ביה. אמר ליה יש לך אדם שהוא קונה סחורה בנערותו והוא מפסיד ובזקנותו והוא משתכר בה ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו יש לך אדם שעושה מעשים רעים בנערותו ובזקנותו עושה מעשים טובים ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו יש לך אדם שהוא למד תורה בנערותו ומשכח ובזקנותו הוא חוזר עליה הוי טוב אחרית דבר מראשיתו אמר ליה עקיבא רבך לא כך אמר אלא טוב אחרית דבר כשהוא טוב מראשיתו וכי הוה מעשה אבויה אבי היה מגדולי הדור וכשבא למולני קרא לכל גדולי ירושלם וקרא לר' אליעזר ולר' יהושע עמהם וכשאכלו ושתו שרון אילון אמרין מזמורים ואילין אמרין אלפבתרין א"ר אליעזר לר' יהושע אילין עסקין בדידהון ואנן לית אנן עסקין בדידן התחילו בתורה ומן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים והיו הדברים שמחין כנתינתן מסיני והאש מלהטת סביבותיהן עיקר נתינתן לא מסיני נתנו באש שנאמר (דברים ד') וההר בוער באש עד לב השמים אמר הואיל וכן הוא גדול כחה של תורה הבן הזה אם מתקיים לי הריני נותנו לתורה וע"י שלא היתה כוונת מחשבתו לשם שמים לא נתקיימה בי תורתך ומה את אמרת (איוב כ"ח) בלא יערכנה זהב וזכוכית א"ל ואת מה אמרת ביה א"ל אלו דברי תורה שקשין לקנות ככלי זהב ונוחין ליאבד כזכוכית א"ל עקיבא רבך לא אמר כן אלא מה כלי זהב וזכוכית אם נשברו יש להם תקנה אף תלמיד חכם שאיבד משנתו יכול לחזור עליה אמר ליה חזור לך א"ל למה א"ל עד כאן תחום שבת א"ל מן את ידע אמר מטלפי סוסי שכבר הלך אלפים אמה אמר ליה וכל הדא חכמתא אית בך ולית את חזר בך אמר ליה לית בחילי אמר ליה למה אמר ליה רוכב הייתי על הסוס ומטייל אחורי בית הכנסת ביום הכפורים שחל להיות בשבת ושמעתי בת קול מפוצצת ואומרת (ירמיה ג') שובו בנים שובבים שובו אלי ואשובה אליכם חוץ מאלישע בן אבויה שהיה יודע כחי ומרד בי ומהיכן היה לו המעשה הזה אמרו פעם אחת היה יושב ושונה בבקעת גינוסר וראה אדם אחד

שעלה לראש הדקל ונטל האם על הבנים וירד בשלום במוצאי שבת ראה אדם אחר שעלה לראש הדקל ונטל הבנים ושלה את האם וירד והכישו נחש ומת אמר כתיב (דברים כ"ב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים היכן טובו של זה והיכן אריכות ימים של זה ולא ידע שדרשה ר' עקיבא בצבורא למען ייטב לך בעולם שכולו טוב והארכת ימים לעולם שכולו ארוך ויש אומרים על ידי שראה לשונו של ר' יהודה הנחתום נתון בפי הכלב אמר אם הלשון שיגע בתורה כל ימיו כך לשון שאינו יודע ואינו יגע בתורה עאכ"ו אמר אם כן לא מתן שכר לצדיקים ולא תחיית המתים וי"אע"שכשהיתה אמו מעוברת בו עברה על בתי עבודת כוכבים והריחה ונתנו לה מאותו המין ואכלה והיה מפעפע בכריסה כריסה של חכינה לאחר ימים חלה אלישע בן אבויה אתון ואמרין לר' מאיר אלישע רבך חולה אזל לגביה אמר ליה חזור בך אמר ליה ועד כדון מקבלין אמר ליה ולא כתיב (תהלים צ') תשב אנוש עד דכא עד דכדוכה של נפש באותה שעה בכה אלישע בן אבויה ומת והיה ר' מאיר שמח ואמר דומה שמתוך תשובה נסתלק רבי וכיון שקברוהו באתה האור לשרוף את קברו אתון ואמרין ליה לר' מאיר קבר רבך נשרף יצא ופרש טליתו עליה אמר ליה ליני הלילה בעולם הזה שכולו לילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל והיה בבקר בעולם שכולו טוב אם יגאלך טוב יגאל זה הקדוש ברוך הוא שנאמר (שם קמ"ה) טוב יהוה לכל ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי יהוה שכבי עד הבקר ודמכת לה אמרון ליה ר' לעלא דאתי אין אמרין לך מה את בעי אבוך או רבך מה תימא אמר אבא ובתר כן ר' אמרין ליה ושמעון לך אינון אמר להון ולא מתניתא היא מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפילין עם התפילין מצילין אלישע בזכות תורתו לאחר ימים באו בנותיו ותובעות צדקה אצל רבינו אמר (תהלים ק"ט) אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו אמרין רבי לא תסתכל בעובדוהי תסתכל לאורייתיה באותה שעה בכה רבי וגזר עליהון שיתפרנסו אמר מי שלא היתה תורתו לשם שמים כך העמיד מי שתורתו לשם שמים עאכ"ו א"ר יוסי שלשה הן שבא יצרן לתקפן ונזדרזו עליו כל אחד ואחד בשבועה ואלה הן יוסף ודוד ובוועז יוסף דכתיב (בראשית ל"ט) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת ר' חוניא בשם ר' אידי כלום קריא חסר וחטאתי לאלהים וחטאתי ליהוה אין כתיב כאן אלא וחטאתי לאלהים (אם חטאתי אני עושה לאלהים ולא אלהים עושה) [נשבע ליצרו ואמר לאלהים איני חוטא ואיני עושה] הרעה הגדולה הזאת דוד מניין שנאמר (שמואל א' כ"ו) ויאמר דוד חי יהוה כי אם יהוה יגפנו למי נשבע ר' אלעזר ור' שמואל בר נחמן ר' אלעזר אמר ליצרו נשבע ור' שמואל בר נחמן אמר לאבישי בן צרויה נשבע אמר לו חי יהוה אם תגע בו שאנכי מערבב דמך עם דמו בוועז מניין שנאמר חי יהוה שכבי עד הבקר ר' יהודה ור' חוניא ר' יהודה אומר כל אותו הלילה היה יצרו מקטרגו ואומר את פנוי ומבקש אשה והיא פנויה ומבקשת איש עמוד ובוועלה ותהיה לך לאשה ונשבע ליצרו ואמר חי יהוה שאיני נוגע בה ולאשה אמר שכבי עד הבקר אם יגאלך טוב יגאל ור' חוניא אמר כתיב (משלי כ"ד) גבר חכם בעוז גבר חכם בוועז ואיש דעת מאמץ כח שנזדרז על יצרו בשבועה.

נושא הדרשה: ליני הלילה, והיה בבקר אם-יגאלך טוב יגאל, ואם-לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי
התאמה גימטריית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ליני הלילה, והיה בבקר אם-יגאלך טוב יגאל, ואם-לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי, חי-יהוה; שכבי, עד-הבקר. ותשכב מרגלותו, עד-הבקר, ותקם, בטרם יכיר איש את-רעהו; ויאמר, אל-יודע, כי-באה האשה, הגרן. ויאמר, הבי המטפחת אשר-עליך ואחזי-בה--ותאחז בה; וימד שש-שערים וישת עליה, ויבא העיר. ותבוא, אל-חמותה, ותאמר, מי-את בתי; ותגד-לה--את כל-אשר עשה-לה,

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

- (2250) (איוב מ"ב) ויהוה ברך את אחרית איוב מראשיתו
(1799) (קהלת ז') טוב אחרית דבר מראשיתו
(1298) (דברים ד') וההר בוער באש עד לב השמים
(871) (איוב כ"ח) בלא יערכנה זהב וזכוכית
(1591את) (ירמיה ג') שובו בנים שובבים שובו אלי ואשובה אליכם
(דברים כ"ב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך
(3656את) למען ייטב לך והארכת ימים
(1158) (תהלים צ') תשב אנוש עד דכא
(153ס"פ) (שם קמ"ה) טוב יהוה לכל
(1208) (תהלים ק"ט) אל יהי לו מושך חסד ואל יהי חונן ליתומיו
(1159) (בראשית ל"ט) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת
(561) (שמואל א' כ"ו) ויאמר דוד חי יהוה כי אם יהוה יגפנו

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 15704)

פרשה ז

פרשה ז א [יד] ותשכב מרגלותיו עד הבקר א"ר ברכיה בטרם יכיר איש בטרם כתיב מלמד שנשתתהה שש שעות כמנין הוי"ו ויאמר אל יודע כי באה האשה הגורן למי אמר א"ר מאיר לבן ביתו א"ר חוניא ורבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק כל אותו הלילה היה בועז שטוח על פניו ואומר רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שלא נגעתי בה כן יהי רצון מלפניך אל יודע כי באה האשה הגורן ולא יתחלל בי שם שמים:

ב [טו] ויאמר הבי המטפחת אשר עליך הבה כתיב מלמד שהיה מדבר עמה בלשון זכר שלא ירגיש בו בריה ואחזי בה מלמד שחגרה מתניה כזכר וימד שש שעורים וישת עליה א"ר סימון דרש בר קפרא בצפורי וכי יש דרכו של מלך לישא לו אשה בשש שעורים או דרכה של אשה להנשא בשש סאין א"ר יהודה בר ר' סימון בזכות וימד שש שעורים וישת עליה זכה ועמדו ממנה ששה צדיקים וכל אחד ואחד בהן שש מדות דוד חזקיהו יאשיהו חנניה מישאל ועזריה דניאל ומלך המשיח דוד שנא' (שמואל א' ט"ז) יודע נגן בכנור וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר ויהוה עמו חזקיהו שנאמר (ישעיה ט) למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא וגו' ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום ואיכא דאמרי למרבה המשרה כתיב חסר מ"ם יאשיהו שנאמר (ירמיה י"ז) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו וגו' חנניה מישאל ועזריה שנאמר (דניאל א) ילדים אשר אין בהם כל מאום וטובי מראה וגו' דניאל שנאמר (שם ה) קל קבל די רוח יתירא ביה מלך המשיח שנאמר (ישעיה י"א) ונחה עליו רוח יהוה רוח חכמה וגו':

נושא הדרשה: ויאמר, הבי המטפחת אשר-עליך ואחזי-בה--ותאחז בה; וימד שש-שערים

התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויאמר, הבי המטפחת אשר-עליך ואחזי-בה--ותאחז בה; וימד שש-שערים וישת עליה, ויבא

העיר. ותבוא, אל-חמותה, ותאמר, מי-את בתי; ותגד-לה--את כל-אשר עשה-לה, האיש.

ותאמר, שש-השערים האלה נתן לי: כי אמר אל תבואי (גימ' 12045)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(שמואל א' ט"ז) יודע נגן בכנור וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון

דבר ואיש תאר ויהוה עמו (2614א)

(ישעיה ט) למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא (1704את)

(ישעיה ט) ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום (2197את)

(ירמיה י"ז) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו (2482א)

(דניאל א) ילדים אשר אין בהם כל מאום וטובי מראה (1157את)

(שם ה) קל קבל די רוח יתירא ביה (1152את)

(ישעיה י"א) ונחה עליו רוח יהוה רוח חכמה (740את)

ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: (גימ' 12045)

ג ויבא העיר ולא היה צריך למימר אלא ותבא העיר ואת אמרת ויבא העיר אלא מלמד שהיה מהלך עמה שלא יפגעו בה אחד מן הבחורים:

ד [טז] ותבא אל חמותה ותאמר מי את בתי וכי לא היתה מכירה אלא אמרה לה מה את פנויה או אשת איש אמרה לה פנויה ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש:

ה [יז] ותאמר שש השעורים האלה נתן לי וגו' א"ר אלכסנדר ב"מ שנכנסו ישראל לא יצאו ריקנין בבזת מצרים לא יצאו ריקנין בבזת סיחון ועוג לא יצאו ריקנין בבזת מצרים מלכים לא יצאו ריקנין נאמר ריקם במצרים שנאמר (שמות ג') והיה כי תלכו לא תלכו ריקם נאמר ריקם במצרים שנאמר (שמות ג') והיה כי ריקם ונאמר ריקם בצדיקים שנאמר כי אמר אלי אל תבאי ריקם אל חמותך לא כריקם שנאמר במצרים ריקם שנאמר בצדיקים אלא כריקם שנאמר בעולי רגלים כי הא דתנינן תמן הראיה שתי כסף והחגיגה מעה כסף:

ו [יח] ותאמר שבי בתי רבי הונא בשם רבי שמואל בר רב יצחק הצדיקים הן שלהן הן ולאן שלהן לאו שנאמר כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום:

ז [א] ובעז עלה השער וישב שם והנה הגואל עובר אשר דבר בעז מה לאחורי תרעא הוה קאים א"ר שמואל בר נחמן אפי' היה בסוף העולם הטיסו הקב"ה והביאו לשם כדי שלא יהא אותו צדיק יושב ומצטער מתוך ישובו אמר רבי ברכיה כך דרשו שני גדולי עולם רבי אליעזר ור' יהושע ר' אליעזר אומר בעז עשה את שלו ורות עשתה את שלה ונעמי עשתה את שלה אמר הקדוש ברוך הוא אף אני אעשה את שלי ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני ר' יהושע אומר פלוני אלמוני שמו ר' שמואל בר נחמן אמר אלם היה מדברי תורה אמר הראשונים לא מתו אלא על ידי שנטלו אותן ואני הולך ליטלה חס לי ליטלה לית אנא מערבב זרעייתי איני מערב פסולת בבני ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית:

ח [ב] ויקח עשרה אנשים מזקני העיר וגו' אמר רבי אלכסנדר מיכן שאין רשות לקטן לישב עד שיתן לו הגדול רשות א"ר פנחס מיכן לבית זה שהן ממנין זקנים בבית המשתאות שלהן א"ר

אלעזר ברי יוסי מיכן לברכת חתנים בעשרה א"ר יודן בן פזי לא סוף דבר בחור לבתולה אלא אפילו אלמן לאלמנה עד שתהיה בעשרה:

ט [ג] ויאמר לגואל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך ואני אמרתי אגלה אזנך לאמר אם תגאל גאל לגואל אמר ואם לא יגאל לבית דין אמר הגידה לי ואדעה שלא תאמר יש לי אשה ויש לי בנים הריני כונסה לתוך ביתי ע"מ שלא אזקק לה כיון ששמע הגואל כן אמר ודאי דהיא אזלת רות:

י [ה] ויאמר בועז ביום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת המת קנית קניתי כתיב והא מסייעא לההיא דאמר רבי שמואל בר נחמן אלם היה מד"ת אמר הראשונים לא מתו אלא ע"י שנטלו אותן ואני הולך ליטלה חס לי ליטלה לית אנא מערבב זרעייתי איני מערבב פסולת בבני ולא היה יודע שכבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית:

יא [ז] וזאת לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר רבי חנינא פתר קרא בישראל בגו אפיא דישאל לשעבר היו מקלסין על הגאולה שנאמר (שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו ועכשיו על התמורה שנאמר (תהלים ק"ו) וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב אין לך מנוול ומשוקץ ומשונה כשור בשעה שאוכל עשב בראשונה היו קונין במנעל ובסנדל שנאמר שלף איש נעלו חזרו להיות קונין בקצצה ומהו דין קצצה א"ר יוסי בר אבין כל מי שהוא מוכר שדהו לגוי היו קרוביו מביאין חביות מלאות קליות ואגוזים ומשברין בפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרין נקצץ פלוני מאחוזתו החזירה היו אומרים חזר פלוני לאחוזתו כך כל מי שנושא אשה שאינה הוגנת לו היו הקרובים מביאין חביות מלאות קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות והתינוקות מלקטין ואומרין אבוד פלוני ממשפחתו גרשה היו אומרין חזר פלוני למשפחתו חזרו להיות קונין במנעל ובסנדל שלף איש נעלו ונתן לרעהו חזרו להיות קונים בכסף ובשטר ובחזקה ושלשתן כתובין בפסוק אחד (ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו הרי כסף וכתוב בספר וחתום הרי עדי השטר (שם) והעד עדים הרי עדי חזקה ר' יוסי בשם ר' יוחנן אין כסף נקנית פחות משהו פרוטה כסף ואין קרקע נקנית בפחות משהו פרוטה מלתיה דרבי חנינא פליגא דא"ר חנינא כל שקלים שנאמרו בתורה סלעים ובנביאים ליטרין ובכתובים קנטרין א"ר יודן בן פזי חוץ משקלי עפרון שהיו קנטרין ולא דמי הכא כתיב כסף ומה דאמר ר' חנינא שקלים ודלא כר' אליעזר שהיה ר' אליעזר אומר הילוך קנה דתני אם הלך בשדה בין לארכה בין לרחבה קנה עד מקום שהלך כדברי ר' אליעזר וחכמים אומרים לא קנה עד שיחזיק והכל מודים במוכר שדהו לחברו כיון שהלך קנה:

נושא הדרשה: וזאת לפני ישראל על-הגאולה ועל-התמורה, לקים כל-דבר, שלף איש נעלו, התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:
--

תוצאות עבור: וזאת לפני ישראל על-הגאולה ועל-התמורה, לקים כל-דבר, שלף איש נעלו,

(גימ' 5108ה)

ונתן לרעהו; וזאת התעודה

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו (141את)

(תהלים ק"ו) וימירו את כבודם (1191ס"ת)

(תהלים ק"ו) בתבנית שור אוכל עשב (1799)

(ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו (1350ר"ת)

יב [ח] ויאמר הגואל לבועז קנה לך וישלוף נעלו נעלו של מי רב ולוי חד אמר נעלו של בעז וחרינא אמר נעלו של גואל נראין הדברים כמ"ד נעלו של בועז שדרך הלוקח להיות נותן ערבון ודכוותה (מלכים א' י"א) ויתפש אחיה בשלמה החדשה וגוי שמלתו של מי רב ולוי חד אמר שמלתו של ירבעם וחרינא אמר שמלתו של אחיה א"ר שמואל בר רב נחמן מסתברא כמאן דאמר שמלתו של אחיה שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שמחלוקות במלכות בית דוד ודכוותה (שמואל א' ט"ו) ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע מעילו של מי רב ולוי חד אמר מעילו של שאול וחרינא אמר מעילו של שמואל ומסתברא כמ"ד כנף מעילו של שמואל שדרך הצדיקים להיות קורעים בשעה שאין נטיעתן משבחת ודכוותה (ד"ה ב' י"ג) ולא עצר כח ירבעם א"ר שמואל את סבור שירבעם הוא שניגף לא ניגף אלא אביה ולמה ניגף אביה על ידי שהעביר הכרת פניהם של ישראל שנאמר (ישעיה ג') הכרת פניהם ענתה בס ר' אחא אמרע"ישהעמיד עליהם שומרים ג' ימים שנשתנו צורתן דתנינן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר על ידי שחשדן ברבים שנאמר (ד"ה ב' י"ג) ועמכם עגלי זהב ריש לקיש אמרע"ישבזה כבוד אחיה השילוני שנאמר (שם) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל קרא לאחיה השילוני בן בליעל ורבנן אמרי על ידי שבאת עבודת כוכבים על ידו ולא בערה הדא הוא דכתיב (שם) וירדוף אביה אחר ירבעם וכתיב וישם את האחד בבית אל והרי הדברים ק"ו ומה אם המלך שמונה את המלך נגפו הכתוב הדיוט שהוא מונה את ההדיוט עאכ"ו:

נושא הדרשה: ויאמר הגואל לבועז, קנה-לך; וישלף, נעלו. ויאמר בעז לזקנים וכל-העם, עדים
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

ויאמר הגואל לבועז, קנה-לך; וישלף, נעלו. ויאמר בעז לזקנים וכל-העם, עדים אתם היום, כי קניתי את-כל-אשר לאלימלך, ואת כל-אשר לכליון ומחלון--מיד, נעמי. וגם את-רות המאביה אשת מחלון קניתי לי לאשה, להקים שם-המת

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:	
(מלכים א' י"א) ויתפש אחיה בשלמה החדשה	(1519)
(שמואל א' ט"ו) ויסב שמואל ללכת ויחזק	
בכנף מעילו ויקרע מעילו	(1916)
(ד"ה ב' י"ג) ולא עצר כח ירבעם	(ס"פ787)
(ישעיה ג') הכרת פניהם ענתה בס	(תה1382)
(ד"ה ב' י"ג) ועמכם עגלי זהב	(303)
(שם) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל	(1285)
(שם) וירדוף אביה אחר ירבעם	(ס"ט1180)
(שם) וישם את האחד בבית אל	(את1241)
ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש:	
(גימ' 9613)	

יג [יא] ויאמרו כל העם אשר בשער וגוי א"ר ברכיה רוב מסובין משל לאה לפיכך הוא עושה את רחל עיקר א"ר אבא בר כהנא רחל היתה עיקרו שלו שנאמר (בראשית כ"ט) ורחל עקרה עיקרה תני

רשב"י לפי שאמרו דברים כנגד רחל לפיכך נקראו בנים לשמה דכתיב (ירמיה ל"א) רחל מבכה על בניה ולא סוף דבר לשמה אלא אפילו לשם בנה שנאמר (עמוס ה) אולי יחנן יהוה שארית יוסף ולא סוף דבר לשם בנה אלא אפילו לשם בן בנה שנאמר הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים:

יד [יב] ויהי ביתך כבית פרץ אמרו כל בנים שהקב"ה עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקת הזו ודכוותה (בראשית כ"ה) ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה היא מהו לנכח אשתו אלא מלמד שהיה יצחק שטוח כאן ורבקה שטוחה כאן ואומר רבש"ע כל בנים שאתה עתיד ליתן לי יהיו מן הצדקת הזו ודכוותה (שמואל א' ב') וברך עלי את אלקנה ואת אשתו אמר בנים שעתיד הקב"ה ליתן לך יהיו מן הצדקת הזו ויקח בועז את רות ותהי לו לאשה אמר רבי שמעון בן לקיש עיקר מוטרין לא היה לה וגלף לה הקדוש ברוך הוא עיקר מוטרין:

טו [יד] ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך גואל היום מה היום הזה רודה ברקיע כך יהא בזרעך רודה ושליט בישראל לעולם אמר רבי חוניא מברכותיהן של נשים לא נתקעקה ביצתו של דוד בימי עתליהו ורבי תנחומא בשם רבי שמואל אמר שמה כתיב (בראשית י"ט) ונחיה מאבינו זרע אין כתיב כאן בן אלא זרע אותו הזרע שהוא בא ממקום אחר ואיזה זה זה מלך המשיח:

טז [טו] והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך וגו' רבי יהודה ורבי נחמיה ר' יהודה אומר משבעה ראשי האבות האמורין להלן (ד"ה א' ב') אצם הששי דוד השביעי רבי נחמיה אומר משבעה המפורשין כאן פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז.

פרשה ח

פרשה ח א רבי אבא בר כהנא פתח (תהלים ד') רגזו ואל תחטאו אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא עד אימתי הם מתרגזים עלי ואומרים לא פסול משפחה הוא ולא מרות המואביה הוא (שם) אמרו בלבבכם על משכבכם אף אתם לא באתם משתי אחיות אתם ראו מה עיקרכם ודומו סלה ואף תמר שלקחה יהודה זקניכם לא מפסול משפחה הוא אלא בתו של שם בן נח מה אתם יש לכם יוחסים ר' יעקב בר אביה אמר ארגזו יצרך ואל תחטאו ורבנן אמרין אכעיס יצרך ולא תחטאו אלה תולדות פרץ א"ר אבא כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים וכו' (כדאיתא בב"ר פ"ב ע"ב עד בשרו שישמעאל עשה תשובה ע"כ) וחצרון הוליד את רם ולא ירחמאל היה בן קדמאי ובני חצרון אשר נולד את ירחמאל ואת רם ואת כלובי אלא שנשא אשה כנענית להתעטר בה דכתיב (דה"א ב') ותהי אשה אחרת לירחמאל ושמה עטרה ורם הוליד את עמינדב ושלמון אלא עד כאן עשו סולמות לנשיאים מכאן ואילך עשו סולמות למלכים ר' יצחק פתח (תהלים מ') אז אמרתי הנה באתי שירה הייתי צריך לומר שבאתי ואין אז אלא שירה שנא' (שמות ט"ו) אז ישיר משה מכלל לא יבא הייתי ובאתי. (תהלים מ') במגלת ספר כתוב עלי במגלה אשר צוית לא יבאו בקהל לך. בספר (דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי. ולא דיו שבאתי אלא במגלה ובספר כתוב עלי. במגלה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון בועז עובד ישי דוד בספר (ש"א ט"ז) ויאמר יהוה קום משחחו כי זה הוא ר' הונא אומר כתיב (בראשית ד') כי שת לי אלהים זרע אחר זרע הבא ממקום אחר ואיזה זה זה מלך המשיח ר' ברכיה ור' סימון משל למלך שהיה עובר ממקום למקום ונפלה

מרגלית מעל ראשו עמד המלך וכל פמליא שלו שם והיו עוברים ושבים אומרים מה טיבו של מלך וכל פמליא שלו כאן ראו אמרו נפלה מרגלית מעל ראשו מה עשה צבר את העפר והביא מכבדות וכבד את הצבור האחד ולא מצאה והשני ולא מצאה והשלישי ומצאה אמרו מצא המלך את מרגליתו כך הקב"ה אמר לאברהם לך לך הייתי מצפה מה צורך היה לי לייחס שם ארפכשד שלח עבר פלג נחור תרח אלא בשבילך (דה"א א') אברם הוא אברהם (נחמיה ט') ומצאת את לבבו נאמן לפניך כך אמר הקדוש ברוך הוא לדוד מה צורך היה לי לייחס פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי לא בשבילך מצאתי דוד עבדי:

נושא הדרשה: שמו עובד, והוא אבי-ישי אבי דוד. אלה תולדות פרץ,
התאמה גימטרית לציטוטי הפסוקים במדרש:

שמו עובד, והוא אבי-ישי אבי דוד. אלה תולדות פרץ, פרץ הוליד את-חצרון. וחצרון הוליד את-רם, ורם הוליד את-עמינדב. ועמינדב הוליד את-נחשון, ונחשון הוליד את-שלמה. ושלמון הוליד את-בעז, ובעז הוליד את-עובד. ועבד הוליד את-ישי, וישי הוליד את-דוד. (גימ' 10719)

כמניין הפסוקים שצוטטו במדרש:

(677)	(תהלים ד') רגזו ואל תחטאו
(905ס"פ)	(שם) אמרו בלבבכם על משכבכם
(2290)	(דה"א ב') ותהי אשה אחרת לירחמאל ושמה עטרה
(1132)	(תהלים מ') אז אמרתי הנה באתי
(873)	(שמות ט"ו) אז ישיר משה
(824אה)	(תהלים מ') במגלת ספר
(285)	(דברים כ"ג) לא יבא עמוני ומואבי
(788)	(ש"א ט"ז) ויאמר יהוה קום משחהו
(1133)	(בראשית ד') כי שת לי אלהים זרע
(503)	(דה"א א') אברם הוא אברהם
(1309)	(נחמיה ט') ומצאת את לבבו נאמן לפניך
(גימ' 10719)	ס"ה מניין הפסוקים שצוטטו במדרש: